

UNIVERSITAT DE BARCELONA

**DEPARTAMENT DE MÈTODES D' INVESTIGACIÓ I DIAGNÒSTIC EN
EDUCACIÓ**

**Programa de Doctorat: Qualitat Educativa en un Món Plural
(Bienni 2002- 04)**

TESI DOCTORAL

**CAP A UN CURRÍCULUM INTERCULTURAL A
PRIMÀRIA. LA INVESTIGACIÓ-ACCIÓ COM A
METODOLOGIA I LA CANÇÓ COM A
DESENCADENANT DEL CANVI**

Doctoranda: Olga Gonzàlez Mediel

Directores: Dra. Mª Àngels Marín
Dra. Marta Sabariego

Barcelona, 2008

CAPÍTOL 9.- PROCÉS DE TRANSFORMACIÓ CURRICULAR .

ETAPA DE CONSOLIDACIÓ

1. TERCER BUCLE D'ACCIÓ: CONSOLIDACIÓ DE LA TRANSFORMACIÓ CURRICULAR

El tercer trimestre del curs va ser també el que va definir temporalment el tercer bucle d'acció, on clarament veurem que **cadascun dels mestres participants cristal·litza un protocol diferent d'actuació i el consolida.**

Ara el professorat ja ha estat provant, durant sis mesos, diferents estratègies d'ensenyament-aprenentatge, ha creat i aplicat diversos materials i ha adoptat protocols diferents d'actuació segons les indicacions prèvies de la formadora, i posteriorment, segons el seu parer. Ha conegut també problemes d'aplicació en cercar i realitzar diferents activitats, la qual cosa l'ha dut a plantejar possibles solucions.

Amb aquesta experiència, veurem com els pràctics han consolidat diferents i efectives formes de fer i les aplicaran, destacant com veurem un altre element innovador: **la recerca cultural en internet per part de l'alumnat.**

Els resultats que es desprenen de l'anàlisi mostren la profunda satisfacció de totes i tots els participants directes: alumnat, professorat i la pròpia investigadora. Encara més enllà, el centre també s'ha fet ressó d'aquesta efectivitat i diverses persones han

participat en diferents activitats, a més d'elaborar-ne, l'equip directiu, un pla d'innovació docent d'acord amb l'experiència.

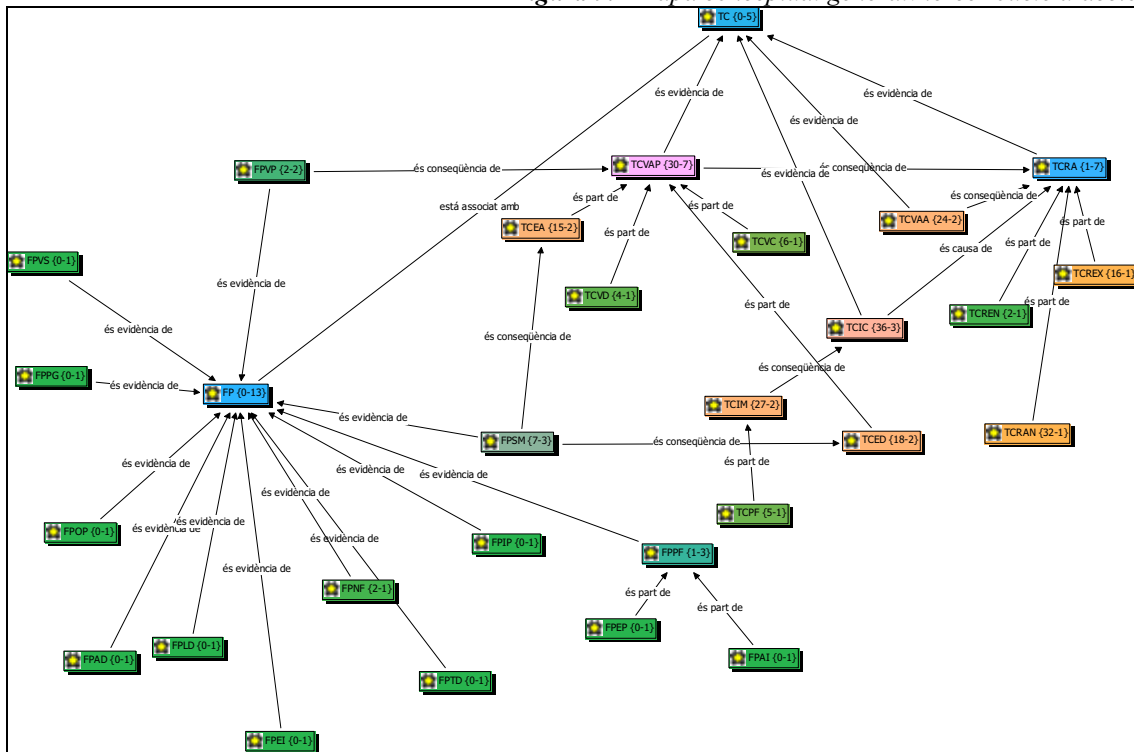
De nou farem servir els següents apartats per ajudar-nos a explicar el que va passar al llarg d'aquest tercer trimestre i que respeten l'acció cíclica del model investigador:

- *Planificació, disseny, formació.*
- *Execució, recollida de dades, acció.*
- *Valoració, reflexió, dificultats i suggeriments*

També en aquest tercer bucle destacarem, en un punt específic, els indicadors respecte al procés de formació del professorat.

El mapa conceptual general corresponent a aquest tercer bucle d'acció ens ajudarà de nou a visualitzar els resultats de l'anàlisi efectuat, d'acord amb les diferents categories d'anàlisi previstes¹⁴⁷.

Figura 9.1 Mapa conceptual general: tercer bucle d'acció

El mapa conceptual general d'aquest tercer bucle d'actuació presenta algunes diferències evidents amb els coneguts als anteriors capítols, corresponents al primer i

¹⁴⁷ Les taules de codificacions i les seves correspondències es presenten a l'annex del capítol quart.

segon bucles d'acció. La transformació curricular sembla haver agafat molt més protagonisme que la formació del professorat, intentarem esbrinar el per què.

Per analitzar i avaluar la *transformació curricular* de nou es van establir quatre subdimensions que englobaven totes les categories d'anàlisi previstes per identificar-la:

1. Activitats d'innovació curricular del professorat quant a integració del contingut i objectius curriculars interculturals. (TCIC)
2. Activitats d'innovació metodològica del professorat per assolir els objectius proposats quant a estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc... (TCIM, TCPF)
3. Reaccions de l'alumnat davant les activitats desenvolupades: com les reben, com les treballen i quin impacte té en l'alumnat autòcton i el nouvingut. (TCRA,TCREX,TCREN,TCRAN, TCVAA)
4. Valoració i opinió personal del professorat respecte a l'aplicació de l'experiència a l'aula: efectes, incidència, dificultats, dinàmica i clima intercultural. (TCVAP,TCVD,TCVC,TCEA).

El mapa conceptual corresponent a aquest tercer bucle farà aparèixer una dada interessant, i és què, en relació al bucle anterior, sembla que hi ha una reducció d'acotacions referides tant a la integració de contingut (36) com a les innovacions metodològiques (27), ambdós lligats indissolublement i que esdevenen els indicadors més clars del procés de transformació curricular. Volem deixar constància que encara que hi ha una reducció "quantitativa", quedarà palès l'augment "qualitatiu" des de totes les vessants analitzades¹⁴⁸.

Respecte a la subdimensió que recull l'impacte de l'experiència sobre l'alumnat com a conseqüència de les activitats realitzades, la dada més interessant apareix no tant per constatar que continua tenint un evident efecte en l'alumnat estranger, (amb 32

¹⁴⁸ La justificació d'aquesta afirmació es veurà clarificada en analitzar acuradament aquests aspectes més endavant, en aquest mateix capítol.

Capítol 9.

acotacions que hi fan referència), sinó que han augmentat notablement les reaccions espontànies entre la resta d'alumnat. (18 acotacions en total).

La valoració que el professorat fa d'aquest procés de transformació curricular de nou va lligada a l'impacte que les diferents activitats realitzades tenen sobre el seu alumnat. Un total de 54 acotacions recollides pels pràctics respecte a la valoració dels efectes immediats de l'experiència investigadora sobre el seu alumnat i la seva aula, són el millor indicador que el treball investigador ha tingut efectes fins al final de l'experiència.

Respecte a la *formació del professorat*, ens adonem en analitzar el mapa conceptual d'aquest tercer bucle que ha patit una dràstica reducció el nombre d'acotacions que hi fan referència directa, amb només 12 acotacions del total de categories analitzades. Entenem però que aquesta reducció és conseqüent amb aquest darrer moment de l'experiència investigadora, ja que durant els dos trimestres anteriors el professorat ha demostrat que, constantment i des de diferents vies, s'ha format en aquest nou model educatiu i ara ja ha incorporat els canvis en la seva pròpia pràctica educativa. Tot i això, és de ressaltar que el nombre d'acotacions més nombrosos és el que fa referència a les suggerències de millora (amb 7 acotacions del total). Aquesta dada ens fa veure que, tot i que el grup de pràctics ha desenvolupat una feina incommensurable i amb resultats altament satisfactoris, encara veu possibilitats de millora.

1.1. PLANIFICACIÓ, DISSENY, FORMACIÓ INICIAL

A principis del mes de març es va aprofitar, tot just acabar la reunió amb la directora i els participants, per organitzar la introducció del coneixement cultural dels països que quedaven: **Uruguai el grup A , Uruguai, Equador i Pakistan el grup B i Veneçuela i Nepal el grup C.**

Un cop començat l'últim trimestre del curs, va haver una incorporació tardana al grup A, una nena xinesa nouvinguda. D'acord amb aquesta dada, també el Francesc i la Marta van incloure el coneixement de **la cultura xinesa a la classe de segon A.**

Taula 9.1 Plantejament de treball: tercer bucle d'acció

Mestres i grups	Francesc	Pilar	Maite	Marta
	A	B	C	A,B,C
Països				
Uruguai	X	X		A-B
Equador		X		B
Pakistan		X		B
Veneçuela			X	C
Nepal			X	C
Xina	X			A

Els participants van fer en aquell moment i amb posterioritat, diverses reunions parcials entre ells i amb la Marta per temporitzar les sessions d'acord amb el temps que desponíem. També la investigadora va quedar per poder assistir com a observadora al màxim de sessions possibles.

La formadora va portar algun material que havia preparat, i es va recuperar el quadre de suggeriments per àrees que teníem des del principi i que presentem en la taula 9.2.

Taula 9.2 Sugeriments de treball inicial: tercer bucle d'acció

País	Música	E.Física	Català	Llengua	C.Medi	Mates	Plàstica
Uruguai A,B	La chivita	"La Escalera"		Modismes, altres usos del castellà	Posar al mapa.		Pintar còmic segons procés de cançó.
Pakistan, B	Koi lei Ka he	Joc. "Kabaddi"	Conte a "la volta al món"	Altres sistemes d'escriptura: Urdú	Posar al mapa. Inventors del cotó per a vestir	Altres xifres. Fer operació fàcil	Dibuix del natural. Planta de cotó
Nepal, C	Reham Firiri		Conte "La bona filla"	Altres sistemes d'escriptura: nepalí	Posar al mapa. Destacar proximitat alçada i Everest.	treball comparatiu serrallada Himalàia amb Pirineus...	Modelatge, fang, muntanyes.
Equador, B	La naranja	"La claca"	L'illa del diable"	Modismes, ús de diminutius	posar al mapa. Destacar mig de la terra.	Comptar amb pedres.	treball a mà alçada. Marcar equador al mapa mut.
Veneçuela, C	Carrousel	La golondrina	La terra dels Gnoms"	Castellà antic, ampliació de vocabulari.	Posar al mapa, Destacar semblances amb Catalunya		Dibuix lliure d'algun personatge de la cançó.
Xina A	Els mesos de l'any	Joc "Los dragones"	Conte "El teuladí ferit" (llibre text)	Escriure "amigo" en xinès i de dalt a baix	Posar al mapa. Dibuixar 4000 Km muralla	Conèixer i manipular àbac.	Dibuixar, drac, pintar amb tinta...

El protocol d'actuació tornaria a ser el mateix que ja havíem pactat i seguit anteriorment: la Marta aniria introduint el coneixement del país a música, i després es seguiria treballant a totes les àrees amb cadascun dels tutors i tutores.

Vam preveure i realitzar una trobada a principis de maig per valorar el treball de les primeres cultures i organitzar les darreres, i una altra reunió general a final de curs per avaluar també la resta.

Així doncs, es van conèixer, en primer lloc, les cultures de Equador (B) i Uruguai (A,B) i, posteriorment, Xina (A), Nepal(C), Veneçuela (C) i Pakistan (B). De fet hem vist que amb la Xina del grup A no contàvem fins a última hora i Veneçuela s'havia d'haver fet abans, però, com veurem, al estar implicades altres persones, es va ajornar.

En aquests moments, ja cadascun dels mestres participants semblava tenir molt clar què fer i com fer-ho, ja que la pràctica durant els mesos anteriors, en almenys el treball de tres cultures diferents, havien validat tant les activitats desenvolupades com la satisfacció i la necessitat de fer-les.

Tot i la seguretat dels pràctics en aquest darrer moment de l'acció quant al desenvolupament del treball investigador, es van plantejar nous reptes en l'últim bucle d'acció: **l'arribada recent d'una alumna nouvinguda, la intenció de l'escola de convidar a dues persones "expertes" en cultura nepalí** per conduir les sessions, (un mestre de música aliè a l'escola, i una mestra del centre que havia estat dos anys al Nepal), i l'intenció de **fer participar a l'alumnat en la recerca d'informació mitjançant internet**.

1.2. EXECUCIÓ, RECOLLIDA DE DADES, ACCIÓ

L'execució doncs es formalitzarà durant el darrer trimestre del curs, de nou de manera independent (quant a temporització), segons el i les mestres implicats, el nombre de cultures a introduir, la programació normal del curs, i fins i tot la disponibilitat de persones alienes que participaran activament en aquest tercer bucle d'acció.¹⁴⁹

El plantejament que es va fer d'aquest últim bucle d'acció, tot **recollint les suggerències més ben valorades de l'anterior bucle**, van conduir el procés d'una manera una mica diferent. Efectivament, s'havia constatat l'interès de **fer presentacions visuals, globals i de manera participativa amb l'alumnat**, més enllà del treball de matèries específiques. També l'experiència del **treball en grups heterogenis i la recerca de la pròpia informació** es van consensuar com a molt interessants. La previsió de comptar amb diverses persones "expertes" tampoc afavoria el treball des d'un àrea concreta. Aquesta altra forma de fer explica que **el lligam entre les activitats d'integració de continguts i les d'innovació metodològica** siguin, en aquest últim moment, indissolubles.

¹⁴⁹ Tornem a comptar amb els diaris de sessions dels pràctics, els fulls d'anècdotes, els registres narratius de l'observadora i els informes orals a les reunions per ajudar-nos en l'anàlisi de l'acció.

Capítol 9.

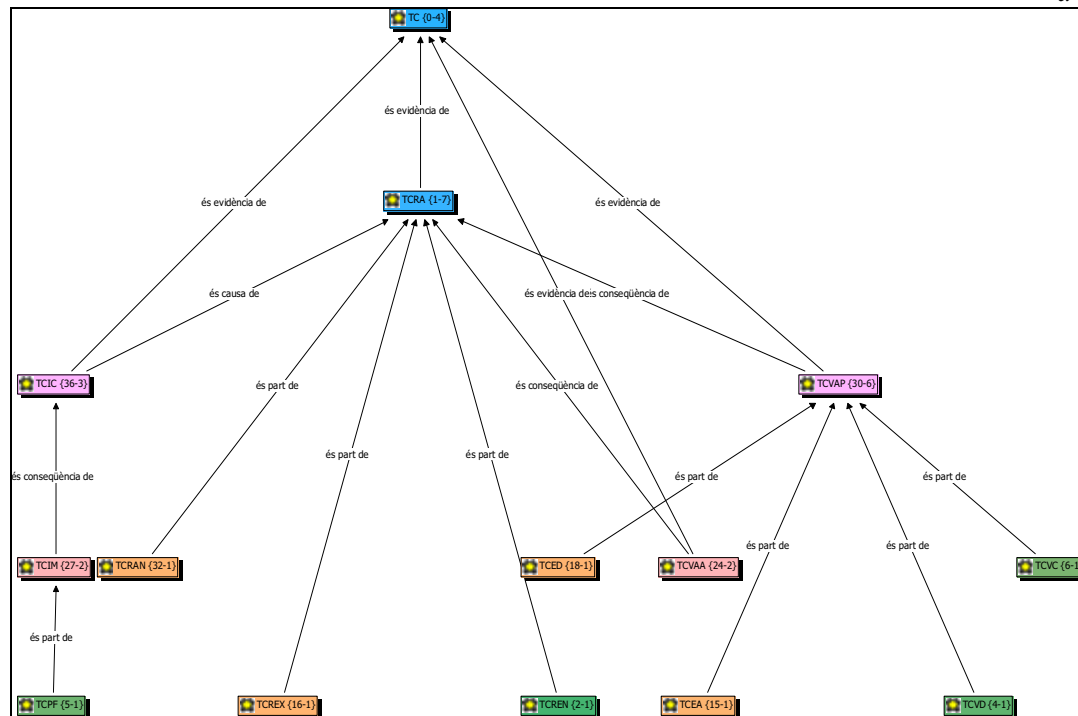
Per aquesta raó, presentem l'informe d'acord només a dues grans metacategories, a diferència dels dos bucles anteriors:

1.2.1.- Activitats d'innovació curricular i metodològica del professorat quant a integració del contingut, objectius curriculars interculturals, estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc...

1.2.2.- Reaccions de l'alumnat davant les activitats desenvolupades: com les reben, com les treballen i quin impacte té en l'alumnat autòcton i el nouvingut.

El mapa conceptual corresponent a l'apartat de transformació curricular el presentem tot en la figura 9.2.

Fig. 9.2 Mapa conceptual de les categories corresponents a la transformació curricular del tercer bucle d'acció

1.2.1. **Activitats d'innovació curricular i metodològica del professorat quant a integració del contingut, objectius curriculars interculturals, estratègies d'ensenyament-aprenentatge, suports tecnològics, obertura de l'aula a les famílies, etc...**

El nombre d'activitats realitzades en aquest tercer bucle d'acció ha minvat una mica en relació a l'anterior bucle, ja que només apareixen 36 acotacions al respecte. Les raons,

com indicàvem a l'introduir l'últim bucle d'acció, no són tant que s'hagi baixat la qualitat de les propostes, sinó que, com veurem, **diverses sessions han estat més complexes i globals**. D'acord aquest enfocament més global, la innovació metodològica ha estat present en diverses accions del professorat participant, essent alguna d'elles ja assajada en altres bucles d'actuació, però destacant com a novetat **la recerca a internet per part de l'alumnat i l'estreta col·laboració entre tots i totes les pràctiques, l'observadora, familiars i "experts" en diverses cultures**.

Així doncs, com afirmàvem al començar a explicar aquest darrer bucle d'acció, creiem que, tot i la baixada "quantitativa" d'activitats realitzades, **no quedarà cap dubte d'un augment "qualitatiu" de l'experiència**.

De nou respectem l'ordre en que hem presentat el treball del mestre i les metres participants i la seqüenciació de les cultures per fer més comprensible el discurs.

a) La transformació curricular a música des del treball cooperatiu: la Marta

En aquest darrer moment de la investigació, la Marta deixa palès que ha aconseguit una canvi en la seva pròpia pràctica educativa, no només perquè ha estat capaç d'assolir els objectius curriculars i interculturals proposats en treballar les sis cultures previstes, sinó que **s'ha implicat en la recerca i creació del recurs en el cas d'Uruguai i de Nepal**, facilitant a la formadora els materials musicals necessaris per elaborar-ho, (lletra i música), gràcies al seu esforç personal i l'assessorament dels propis nens implicats.

Recordem primerament, quines eren les orientacions per a l'àrea de música previstes (taula 9.3), (algunes desenvolupades gràcies a les aportacions de la Marta, com veurem).

Taula 9.3 Orientacions de treball al voltant de les cançons

Música	Cançó	Objectiu	Temporització	Eines	Metodologia	Avaluació
Països						
Xina A	Els mesos de l'any	Escala pentatònica Improvisació.	Dues sessions: 1ª Cançó xinès i català, 2ª tocar.	full cançó, instruments de plaques en P-FA	aprendre en xinès, aprendre en català. Tocar.	Capacitat d'improvisació (pulsació...)
Uruguai, A,B	La chivita	Treball de memòria musical	Una sessió	Full cançó	llegir, memoritzar, cantar.	Participació i memòria musical
Pakistan, B	Koi lei Ka he	Coneixement altres formes d'expressió musical més globals	Dues sessions, treball de audició i cançó més treball coreogràfic	Cinta vídeo, full cançó	Practica d'audició activa, coreografia, cançó i dansa.	Coordinació e improvisació corporal.
Nepal, C	Reham Firiri	Membranes. Audició i acompanyament.	Dues sessions; 1 cançó i 2-audició de membranes	Full cançó CD cançó i audició. Panderos	Cantar cançó nepalí i català i audició tambors.	Discriminació auditiva, vocalització i memòria
Equador, B	La Naranja	cançó tradicional.	Una sessió: cantar i inventar lletra	Full cançó	Cant i creació musical	capacitat d'improvisació i creació musical
Veneçuela, C	Carrousel	Coreografia. Formes simples: A-B	Una : cantar, contar frases i coreografia	Full cançó i cassette.	Escoltar, contar, cantar i coreografiar.	Discriminació formes simples. Coordinació

La Marta aconseguirà, efectivament, assolir tots els objectius proposats a totes les cultures, amb el suport del cançoner, encara que, **en el cas de Nepal i Pakistan, farà de coordinadora** de les activitats musical, ja que el mestre nepalí convidat seria la persona que conduiria les sessions de música d'aquests dos països.

Recollim i ressaltem, a més a més, la participació activa de l'especialista en **l'elaboració del recurs musical quant a la cerca de cançons d'Uruguai i Nepal**, donat la dificultat que la formadora va tenir per trobar recursos significatius.

La taula 9.4 ens farà adonar de l'ampliació que la Marta ha dut a terme tant quant a activitats d'integració de contingut no previstes, com d'estratègies innovadores per aconseguir-les. Recordem, però, que ella sempre ha respectat el treballar primerament amb el recurs original.

Taula 9.4 Aportacions al recurs musical inicial per part de l'especialista

Països	Activitats d'innovació curricular i metodològica
Uruguai	<ul style="list-style-type: none"> - Cerca i tria de la cançó gràcies a l'ajut d'un dels nens - Treball amb el grup C (no previst) de la cançó i la recerca d'informació per internet - Muntatge d'una coreografia - Repetició de l'activitat a 4 curs, on hi havia també un nen d'Uruguai. - Proposa una dinàmica participativa a l'alumnat - Modifica els espais de classe (aula d'informàtica)
Equador	<ul style="list-style-type: none"> - Treball en grups heterogenis per a la part de creació - Col·laboració amb la investigadora (sessió conjunta)
Veneçuela	<ul style="list-style-type: none"> - Coordinació amb la tutora del grup i el pare i la mare del nen - Ajust de la temporització i disposició per treballar amb les famílies
Nepal	<ul style="list-style-type: none"> - Fa fotos per tenir constància visual dels resultats - Cerca i tria de la cançó gràcies a l'ajut d'un dels nens - Cerca la partitura a internet i escaneja la lletra en nepalí pel recurs - Coordinació amb la mestra tutora, la investigadora i el mestre nepalí
Pakistan	<ul style="list-style-type: none"> - Coordinació amb la mestra tutora, la investigadora i el mestre nepalí - Facilita la cinta i els aparells reproductors perquè l'alumne pakistanès s'ho emporti a casa i ho mostri a la seva família

La Marta comença la descripció de les sessions corresponents al treball del coneixement d'Uruguai, que, recordem, havia de fer amb els grups de segon A i B. Aquesta descripció demostra que, sense problemes, la Marta va integrant el contingut previst al cançoner intercultural i encara amplia el ventall de possibilitats, en aquest cas, **muntant una coreografia amb la participació de l'alumnat i cercant informació a internet** (l'aula de música està dotada també amb un canó i connexió sense fils).

*“Presentació de l'activitat, audició de la cançó. Els dic que és una història... amb l'ajuda de l'Anamí, descobrim l'ordre dels elements..**Cantem la cançó** sense el CD amb l'acompanyament del piano. Tercera audició cantant tota la lletra....**Els suggereixo de ballar-la fent rotllana** i que la persona que surt al mig vagi canviant a cada estrofa, tots seguirem els moviments del mig. Com que l'Anamí balla molt bé ella farà la tornada cada vegada. Ho fem i surt bé... **Lectura i comentari de la fitxa.** Surten comentaris sobre diversos aspectes del país. Comentem que farem una sessió buscant coses de l'Uruguai a internet”*(. P73: D Uruguai 2C Mtl.rtf - 73:3)

L'interès personal de la mestra li fa, encara, **repetir la sessió de música amb el grup C**, on havia una nena filla de pare i mare uruguaians, aquest és un bon indicador de fins a quin punt l'especialista està convençuda de la bondat de l'experiència **per a tot l'alumnat**. No contenta amb això, veient que els altres tutors treballaven la recerca a internet, ha introduït també aquesta activitat.

“Amb el canó d’imatge busquem a internet una pàgina del Ministerio de Turismo de Uruguay. Descubrim l’estructura de la pàgina.

- *Anem a l’aula d’informàtica i cada un busca informació que li interessa sobre el país.*

- ***L’Anamí descobreix la seva ciutat, i ens explica alguna cosa com que el seu nom és indígena i és el nom d’un arbre.***

Decidim seguir buscant des de casa, o bé dedicar-li alguna altre dia.”(P73: D Uruguai 2C Mtl.rtf - 73:4)

És interessant constatar que tant la nena d’origen uruguaià con d’altres nens coneixien la cançó, ja que no sempre hem pogut comptar amb aquest coneixement previ de l’alumnat nouvingut.

També les sessions amb els altres grups es desenvolupen de manera semblant., i és interessant destacar també els objectius interculturals assolits en totes elles respecte al **coneixement de dades culturals i el donar veu als representants dels països treballats.**

La col·laboració entre l’especialista, el i les tutores i diverses persones, (investigadora, “experts”, mares i pares...) també són un indicador del canvi de pràctica dels mestres, sempre disposats a fer més motivadores i vivencials les sessions, ja que pensen que **el fet que participi alguna persona aliena a l’escola dóna més relleu a l’activitat.**

La Marta ens fa una descripció de l’activitat , **destacant el treball de creació en grup** del propi alumnat,(la Marta ha fet grups de treball on hagués un representant del país - 4- a cadascun i això ha esdevingut també una innovació metodològica), tot aprofitant que aquesta cançó popular es fa servir sovint a Equador per anar inventant lletres.

“Per últim, hem fet grups i cadascú s’ha inventat una estrofa nova amb la música de la cançó, i l’han cantat a la resta de grup.”(P76: O-Ecuador2B música .rtf - 76:5)

De nou, alhora que introduïm continguts curriculars nous, assolim els objectius interculturals previstos, **essent més fàcil establir un diàleg cultural quant la llengua és coneguda per tothom.**

El treball a música corresponent a Veneçuela ha estat una mica diferent, ja que, en un primer moment, la Marta va treballar amb el recurs musical previst sense cap problema, **fent la cançó d’“El carrusel” i la coreografia preparada entre ella i la formadora,**

però posteriorment, es va dedicar una altra sessió que van conduir la mare i el pare del nen veneçolà de la classe, que havien estat convidats a participar.

Hem de destacar emfàticament el fet que l'especialista ha estat capaç, no només de treballar el recurs musical previst, sinó **de coordinar-se amb la tutora del grup i convidar juntament amb ella al pare i la mare** del nen veneçolà, ajustant el calendari previst (la participació de la família es va endarrerir perquè estaven esperant que els hi enviessin del seu país diferents objectes per obsequiar a tota la classe).

La integració de continguts ha abastat més que el que correspondria a una sessió de música, ja que, encara que el pare ha dedicat una estona a presentar-nos músiques i instruments tradicionals, també ha dibuixat un mapa en el que ha ubicat la seva ciutat i ens ha parlat del país. Per la seva banda, la mare ha parlat i presentat menjars típics (que tots hem acabat tastant), a més de figures amb vestits tradicionals, figuretes de cases, banderes i d'altres objectes.

“- La Marta i la Maite han convidat al pare i la mare del nen de Veneçuela de la classe...- Muntem una taula amb tot el que han portat... El Víctor ens parla de la “gaita” que és un ritme musical que prové dels gallecs que van emigrar allà i van portar, que seria semblant a la nostra simbomba , i que també es fa sonar al Nadal pel poble... El Víctor ha portat música enregistrada i ens anima a descobrir els instruments (audició activa), i ens explica que es canta a les “guajires” (dones indígenes de la zona)

- Ara la Carme ens parla del menjar:

- Mentre, el Víctor dibuixa un mapa de Veneçuela a la pissarra per a posar les diferents regions i ubicar la seva ciutat: Maracaibo i la capital: Caracas.

- Després d'explicar com es fa cada tipus de menjar, la Carme reparteix una mostra per a cada nen, nena i mestra, tothom s'ho menja, dóna les gràcies i se senten exclamacions de satisfacció.

- Ara el Víctor fill, a instàncies de la seva tutora, ens explica coses del seu país: que hi ha molts animals, moltíssims ocells i que el que més li agrada és el “perezoso”.

- La Carme i el Víctor reparteixen un obsequi dels que han portat a cada nen nena i a les mestres.

- Acabem donant les gràcies per tot i aplaudint.”(P87: O-Veneçuela 2C musica.rtf - 87:1)

Tampoc en aquest cas es presenten dubtes respecte a l'assoliment d'objectius curriculars (de música, de coneixement del medi...) alhora que interculturals, tornant a destacar el **donar veu a les persones representants de la cultura treballada** i ressaltant el fet de **treballar en base a les “semblances” culturals**, en aquest cas ajudats pel fet que molts trets musicals van estar portats a Veneçuela per la migració espanyola (gallecs sobre tot).

L'especialista ha valorat de nou molt positivament el coordinar sessions amb persones alienes habitualment a l'escola, i es mostra disposada a seguir per aquest camí.

“Els pares m’han demanat que més endavant voldrien venir amb una tieta que ve de Veneçuela, hem quedat que ja m’avisaran i llavors també repetirem la cançó per a poder cantar-la amb ells.”(P82: D-VENEÇUELA Mt 2C.rtf - 82:12)

El treball musical de Nepal i Pakistan el coordinaran la Marta, l'observadora-participant i les dues tutores dels grups B i C, però estarà a càrrec de un **mestre de música nepalí** que l'escola ha convidat mitjançant la Isabel (una professora de l'escola que va treballar dos anys com a mestra a Nepal).

Aquestes sessions ens indiquen també que l'especialista ha estat capaç de **coordinar-se amb un mestre aliè a l'escola, amb la tutora i amb la pròpia observadora** que també participarà a les sessions. Encara més, la cançó popular nepalí l'ha aconseguit la Marta gràcies als suggeriments del propi nen i al suport enregistrat que, prèviament a les sessions, va demanar del mestre convidat. Fins i tot va buscar i trobar la partitura de la cançó original mitjançant internet.

En una reunió prèvia, vam constatar que el professor convidat coneixia tant la cançó popular de Nepal com la de Pakistan, organitzant doncs dues sessions consecutives amb els dos grups d'alumnat que ell va portar a terme. El fet que fos una persona que conegués les dues llengües (nepalí i urdú), **va facilitar el treball en el sentit d'ajustar-lo molt millor a la realitat**. Presentem un fragment de la transcripció d'una de les sessions amb el mestre convidat, que recull tant el contingut com la metodologia de treball emprada.

“- Quan entren tot l'alumnat saluda al professor amb les mans juntes i dient “dai abai”, tal com van aprendre ahir.

- Comença la sessió i el Surinam s'adreça al Sureix en nepalí i li demana que canti la cançó per a tots, el nen ho fa encantat i tothom el mira bocabadat.

*- Ara sentim la cançó enregistrada i el Surinam ens ensenya a ballar-la. - - -
Escriu la lletra a la pissarra i tots aprenem la lletra de la tornada, encara que només el Sureix pot cantar-la sencera.*

- El Surinam fa una audició amb el seu timbal i demana diferents participacions dels nens picant de mans, al final ho lliga tot amb la coreografia i la cançó i fa que ballin i cantin grupets petits de nens cada vegada.

- Per últim, el mestre ha portat una disfressa de drac, amb màscara i tot, que encanta als nens, i els fa una representació que allà només es fa els dies de festa. Explica que es el dia de la Kumari i els nens se'n recorden de la història perfectament..

PROCÉS DE TRANSFORMACIÓ CURRICULAR . ETAPA DE CONSOLIDACIÓ

- *Per acabar, tothom saluda en nepalí al professor i se'n van força contents*".
(P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:1)

Visualment la sessió va resultar també impactant, d'aquí que afegim alguna de les fotos (il·lustracions 9.1 i 9.2) que es van fer i que ens ajuden a adonar-nos del interès de les activitats presentades¹⁵⁰.

Il·lustració 9.1 Nepal

Il·lustració 9.2 Nepal

¹⁵⁰ Les fotos realitzades i el vídeo gravat durant les sessions es presenten a l'annex del capítol IV.

Molt semblant ha estat el treball del coneixement de Pakistan, ja que aquest mestre convidat coneixia també el recurs musical previst per aquest país. De nou **la Marta s'ha coordinat** amb ell, amb la observadora i amb l'altra tutora, la Pilar, per dur a terme aquestes sessions.

*“ ...- Quan han arribat els nens i nenes, **el Suriman ha saludat al nen pakistanès en Urdú, i aquest l'ha contestat. És un nen molt calladet i discret.***
- Hem vist el vídeo de la peli amb la cançó i el ball i a tothom l'ha encantat.
*- **El Suriman ha convidat al nen pakistanès a ballar tot sol i, encara que només ha fet uns quants saltets, ha estat molt content de fer-ho i, en acabar. Tothom ha aplaudit.***
*- **El mestre ens ensenya ara, per frases musicals, una coreografia per ballar amb la cançó.***
- Després, li dono un cop de mà...llegint la introducció que hi ha al full de la cançó i ensenyant la planta de cotó que vaig portar i que tothom vol tocar.
*- **Cantem en urdú i en català i acabem ballant i cantant alhora P86.”**(O-Pakistán 2B música .rtf - 86:1)*

Apareixen, en aquest cas, alguns elements nous quant a la transformació cap a un currículum intercultural, ja que, efectivament, s'ha **tornat a donar veu al representant de la cultura treballada**, però també **s'ha obert l'escola a la participació de persones alienes que, essent “especialistes” han pogut donar a conèixer**, de primera mà, **tradicions, cançons i danses**.

La última cultura que la Marta ha introduït des de música ha tornat a ser la que correspon a la Xina, donat que hem rebut una nova alumna a finals de curs. Aquesta sessió ha estat una mica especial, de la mateixa manera que passarà després al treballar amb el seu tutor, ja que la nena no coneix cap paraula ni en català ni en castellà, i **hem fet servir molt el llenguatge no verbal**.

*“La Marta ha cantat la cançó mentre jo l'acompanyava...
- Els ha explicat i fet llegir les dades introductòries, **demanant si algú podia afegir res....**
- Han après la cançó tot seguint-la de la transcripció que hem posat a la pissarra...
- Hem cantant plegats: **primer en Xinès i després en català....**
- Uns quants alumnes escollits pel seu comportament han acompanyat amb els instruments de plaques -ajudats per les professores de pràctiques-, **amb l'escala pentatònica la cançó.**” (P89: O-Xina 2A música.rtf - 89:1)*

L'observadora va participar activament a la sessió, que es va desenvolupar de manera semblant a la dels grups de la Maite i al Pilar, (recordem que la Marta havia millorat el recurs musical perquè s'entengués millor la lletra). Com sempre, s'han assolit diversos

objectius curriculars i interculturals alhora, **destacant el coneixement i pràctica de l'escala pentatònica i afegint un element de "benvinguda" a la sessió.**

De nou hem constatat que l'especialista a banda d'aplicar el recurs musical de manera precisa i assolir tots els objectius previstos, **ha aconseguit molt naturalment una modificació del currículum de música sense perdre els objectius inicials i enriquint, des de tots els punts de vista, els objectius generals per a l'àrea.**

b) La transformació curricular des d'una perspectiva global i l'ús d'internet per part de l'alumnat: en Francesc

En aquest darrer moment de l'acció, el Francesc adopta un model d'integració curricular que aconsegueix transformar els continguts a totes les àrees i assolir nous objectius de caire intercultural, però ho fa des d'un **enfocament més global, i introduint la recerca d'informació cultural a internet per part de l'alumnat.**

Recordem, en primer lloc, els suggeriments de treball a cadascuna de les àrees dels dos països representats a segon A (taula 9.).

Taula 9.5 Proposta inicial de suggerències d'integració curricular: Uruguai i Xina

Matèria	Educació Física	Català	Castellà	Ciències socials i naturals	Matemàtiques	Educació visual i plàstica
Països						
Xina	Joc "Los dragones"	Conte "El tealudí ferit" (llibre text)	Escriure "amigo" en xinès i de dalt a baix	Posar al mapa. Dibuixar 4000 Km muralla	Conèixer i manipular àbac.	Dibuixar, drac, pintar amb tinta...
Uruguai	"La Escalera"		Modismes, altres usos del castellà	Posar al mapa.		Pintar còmic segons procés de cançó.

Com veiem, en el cas d'Uruguai, no havia propostes inicials per a alguna de les àrees, ja que es va fer molt difícil trobar elements culturals significatius d'aquest petit país, (igual que va passar amb la cançó). Aquesta dada i els satisfactoris resultats del treball en grup que havíem conegut a l'anterior bucle, van fer pensar al Francesc en fer que el propi alumnat fos qui cerqués la informació mitjançant internet.

El Francesc va treballar en un primer moment el coneixement d'Uruguai amb els seus alumnes, emplenant dos diaris en els quals ens explica que ha dedicat una sessió a **buscar informació per internet pel propi alumnat** i una segona al treball de **posada en comú i diàleg sobre les imatges trobades, a més de situar-ho al seu lloc al mapa.**

Evidentment, abans de fer que l'alumnat "navegués" per la xarxa, el mestre ha cercat i triat algunes direccions interessants que li permetessin introduir el coneixement del medi, els costums, i aprofitant per treballar "modismes" i accents en sentir parlar un castellà ben diferent del que és conegut per l'alumnat.

"prèviament (el dia anterior) havia navegat per internet a algunes pàgines de turisme de l'Uruguai.

<http://www.turismo.gub.uy/> <http://www.rau.edu.uy/uruguay/>

<http://www.uruguaytotal.com/> "(P65: D-Urugai 2, 2A F.rtf - 65:4).

Com ja és habitual en la pràctica educativa intercultural d'aquest mestre, també **ha demanat la col·laboració de tothom per aportar objectes referencials del país.** L'alumnat, també com és habitual, ha portat diversos objectes (banderes, carbasses per beure "mate"...) i durant aquells dies s'han anat penjant al suro de la classe.

"Veiem que la bandera és molt gran, hem de buscar un espai en el suro de la classe. Les carbasses ja veurem com les pengem." (P59: Anècdota 2 Uruguai F.rtf - 59:2)

És interessant el que ens diu el Francesc al respecte de la utilització de vídeos promocionals penjats a internet, ja que, igual que pensa que no són de caire educatiu sinó més aviat turístic, sí que **ajuda a fer un coneixement visual del país i sentir parlar el castellà d'una altra manera.**

Finalment el Francesc va continuar la descoberta de Xina que la Marta havia iniciat a música. La seva integració de contingut va ser en base a la projecció d'un PWP, de fet, el mateix que havia fet servir la Maite uns mesos abans, **però afegint també imatges escanejades dels treballs dels alumnes del grup C** (tangrams, dracs, ideogrames...).

"Vam anar a l'aula d'Informàtica a projectar una presentació de PWP amb imatges de la Xina que estava preparada per la Maite (tutora de 2n. C), feia uns mesos. Després del pati vam pintar amb pintura negra en un full de dibuix diferents ideogrames amb cal·ligrafia xinesa com: hola, adéu, gràcies, bon dia... Posteriorment vam penjar els treballs en un mural del passadís" (P83: D-Xina F-2A.rtf - 83:2)

El Francesc ens explica que ha fet **una sessió al voltant del visionat del power point** i posteriorment van **dibuixar amb pintura negra i cal·ligrafia xinesa alguna de les paraules que vàrem decidir**: hola, adéu, bon dia, gracies, amic...i muntant finalment un **mural al passadís**.

Pel interès que té aquesta sessió, donat que **és la primera vegada que hi ha un nouvingut tan recent**, presentem un resum del que va succeir.

La sessió general serà al voltant del visionat del power point. El Francesc fa seure a la nena al seu costat tot mirant que pugui fer entendre alguna cosa del que anirem veient.

Les diapositives van apareixent i el mestre demana a l'alumnat que expliqui el que va veient, treballant així la **pràctica lectora i comprensiva** (objectiu curricular).

L'alumnat reconeix dades que el Francesc els hi havia explicat prèviament i coneix altres perspectives del món.

“... La 2ª foto representa un mapa mundi amb els continents, on diu que és el 3r país més gran del món , i el Francesc els fa pensar que tot i que la Xina es diu “país del centre” està a un cantó, però que podria estar al centre (globus terraqui) i tot desplaçat...(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:1).

Com a música, l'alumnat fa servir el **llenguatge no verbal per comunicar-se** amb la nena.

*“... bicicletes. Un dels nens vol preguntar-li a la nena de la Xina, , si ella anava en bici a l'escola, i ell i altres nenes s'esforcen **per fer-se entendre per gestos**., però la nena no ho entén, i el professor diu que ho buscaran al diccionari de xinès per a preguntar-li..”.* (P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:1).

Les **dades són reals i significatives**, i el mestre, de nou, no defuig de temàtiques, a priori, no contemplades. Aquí parlant del concepte de democràcia.

*“... Surt Tian-an-men i el Francesc explica que és molt gran i que allà no **tenen democràcia** (els nens comenten que és quan no hi ha eleccions) i que va haver una gran manifestació per demanar-la....”* (P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:1).

La incorporació d'ideogrames fets per l'alumnat de la Maite al power presentat, fa que els nens i nenes tinguin un element de comunicació amb la nena...i el fan servir.

*“... La següent imatge mostra ideogrames fets pels nens de la Maite: hola, adeu, amic, gracies...**I TOTHOM APROFITA PER A DIR-LI A LA NENA XINESA “HOLA”** P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:1).*

Capítol 9.

Les dades que han anat apareixent a la narració demostren que s'han treballat, amb aquestes activitats, diferents continguts de caire intercultural, tot assolint també altres objectius curriculars de diferents àrees (comprensió lectora, estris matemàtics, coneixement del medi...). Destaquem però el **coneixement d'altres codis cronològics i altres formes d'expressió**: els ideogrames.

*“- Àbac i tangram. L'alumnat veu diferències amb l'àbac que tenen al llibre de mates....
... El Francesc ens fa veure que no hi ha lletres com les que coneixem, que **són ideogrames** i que es diuen així perquè cadascuna representa una idea...
...surt l'horòscop xinès, que reconeixen perquè algú ha portat a classe, i el Francesc **aprofita per a explicar que no tothom comença l'any el mateix dia que aquí...**”* .(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:13)

Finalment, el Francesc dedica una sessió de plàstica per dibuixar els ideogrames: hola, amic, adéu, gràcies, en llapis i retolador. El més interessant va ser constatar, però, el que la nena xinesa va escriure a la pissarra en acabar la sessió.

*“... he vist que algunes nenes escrivien coses a la pissarra, tot sortint a la fila, **i la nena ha escrit el corresponent a la paraula “amic”**”* .(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:1).

Ens adonem doncs, que el Francesc ha modificat les activitats i la metodologia proposades per aconseguir millor els seus objectius, tal com presentem en la taula 9.6.

Taula 9.6 Elements d'innovació curricular i metodològica: Uruguai i Xina

Països	Activitats d'innovació curricular i metodològica
Uruguai	<ul style="list-style-type: none">- Cerca de pàgines d'interès per internet- Proposa la cerca d'informació, en grups, al seu alumnat- Demana la participació i col·laboració de l'alumnat en portar objectes- Munta i penja un mural a la classe amb tot el que s'ha fet
Xina	<ul style="list-style-type: none">- Modifica el power point preparat per les seves companyes tot incloent els treballs fets pels nens i nenes de les altres classes com a exemple- Munta un mural amb els ideogrames fets per les nenes i nens al passadís

c) La transformació curricular des d'una perspectiva “global” i la cooperació amb “experts”: la Maite

En parlar d'integració de contingut, veiem que la Maite deixarà una mica de banda les suggerències d'integració curricular previstes, estimant-se més assolir un coneixement

cultural més globalment, amb l'ajut dels propis nens protagonistes, mestres “experts” en Nepal i familiars del nen veneçolà.

Taula 9.7 Proposta inicial de suggerències d'integració curricular: Nepal i Veneçuela

País	Català	Llengües	C. Medi	Mates	Plàstica
Nepal, C	Conte "La bona filla"	Altres sistemes d'escriptura: nepalí	Posar al mapa. Destacar proximitat alçada i Everest.	Treball comparatiu serralada Himalaia amb Pirineus...	Modelatge, fang, muntanyes.
Veneçuela, C	"La terra dels Gnoms"	Castellà antic, ampliació de vocabulari.	Posar al mapa , Destacar semblances amb Catalunya		Dibuix lliure d'algun personatge de la cançó.

La Maite **adopta ara un nou recurs** (“Un paseo por...”), que ja ha estat provat per altres mestres en altres moments, encara que en aquest cas és sobre Veneçuela i sobre el visionat de la cinta gira el desenvolupament de la sessió introductòria.

*“Hem fet una primera sessió en què vaig presentar el país deixant que en Víctor digués alguna coseta ja que el reservava per després, **vaig posar el vídeo de Veneçuela de la col·lecció “Un paseo por ...”**. És força turístic i per tant tot és bonic i positiu, potser aprofundeix poc però tampoc ens calia gaire més. Als nens els ha encantat, però no l’hem acabat per poder fer una mica de la cançó que és molt bonica.”(P82: D-VENEÇUELA Mi 2C.rtf - 82:1)*

No mostra cap problema en ampliar el nombre de sessions i presentar-les de forma participativa i global.

*“A la sessió següent que no pensava dedicar a Veneçuela en **Víctor m’ha demanat si podia parlar una mica del seu país d’origen i respondre les preguntes dels companys**. Li he dit que sí és clar i hem estat una estona parlant”*(, P82: D-VENEÇUELA Mt 2C.rtf - 82:10)

Veiem doncs que es tornen a complir algunes de les indicacions per assolir amb èxit un currículum intercultural, tot **donant veu a les persones representades i fen servir informacions reals**, detallant fins i tot la ciutat d’origen del nen.

*“A la segona sessió m’han demanat de repetir el vídeo sencer i ens hem aturat més a la part que no havíem acabat de veure, i sobretot a Maracaibo, **en Víctor ens ha explicat on vivia més o menys i coses de la seva ciutat**.”(P82: D-VENEÇUELA Mi 2C.rtf - 82:6).*

Finalment, recordem que es va convidar al pare i la mare del nen veneçolà i, a l’hora de música, van realitzar la sessió de coneixement cultural, aportant molts i interessants

Capítol 9.

trets significatius del seu país, amb una **gran càrrega vivencial** (com hem explicat anteriorment). Lluny de traspasar la responsabilitat a l'especialista, s'implica per a coordinar les sessions i participar activament durant el desenvolupament de les mateixes.

Finalment, el grup C havia de fer el coneixement de la cultura nepalí, i aquestes últimes sessions han esdevingut un dels millors moments de tot el projecte investigador, posant un penjoll daurat al treball dut a terme per la mestra durant tot el curs.

El coneixement del Nepal l'ha tornat a plantejar la Maite de forma participativa i global per a tota la classe, **traspasant la conducció de la sessió general a la Isabel**, la mestra convidada que havia viscut dos anys a Nepal. Aquesta forma de fer és el indicador més interessant d'un canvi de la pràctica metodològica d'aquesta mestra, ja que no dubta en traspasar el protagonisme a persones més expertes "culturalment" quan ho creu necessari.

En tot cas, encara que la conducció d'alguna de les sessions fora portada per una altra persona, la Maite ha participat activament no només en el desenvolupament de les sessions, sinó que **ha preparat els recursos junt a la Isabel i d'acord amb les indicacions del nen nepalí**, que després veurien totes i tots els alumnes: power point, diapositives, espai adornat amb els objectes del nen i la Isabel. També ha modificats els espais sempre que ha estat necessari.

*"La sessió l'han preparat la Maite i la Isabel, amb la complicitat del nen nepalí que ajudarà a la Isabel en la presentació. **Tot l'espai està recobert de objectes del Nepal:** banderes, vestits, cromos..."*

*- **Anem a la sala d'audiovisual** a veure el , power point i les diapositives.*

- La Isabel diu que no hi ha temps per a veure més diapositives i els nens diuen que no, que volen veure més coses.

- Per fi passem diapositives i els nens i nenes reconeixen el que han vist abans al power point i aplaudeixen....

- Al tornar a la classe, la Maite seu davant de la pissarra amb el nen al seu costat i l'anima a que expliqui més coses als seus companys, que volen sentir de nou la historia del mico..." (P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)

De nou s'ha fet un coneixement general del país gràcies al material elaborat per les dues mestres, i, més enllà que les suggerències de treball inicial preveien, s'ha aconseguit un profund i real coneixement del país i de la cultura nepalí.

Entenem que, en aquesta primera sessió dedicada al Nepal, s'ha anat molt més lluny del que ens havíem proposat a priori.

Per l'interès i l'emotivitat que va aconseguir aquest sessió, (el nen va arribar l'any anterior per un procés d'adopció des d'un orfenat de Katmandú) aprofitem el registre de les sessions per avaluar el treball realitzat.

No va quedar cap dubte que l'alumnat va treballar, transversalment, el coneixement de **dades reals culturals i geogràfiques del país**, (a través de la quantitat d'informació que, al voltant de les imatges, la Isabel i el nen ens aportaven), les **relacions de tamany** (matemàtiques) amb l'exemple del Everest i les torres de Diagonal mar, i de **llengua** (amb exemples de paraules en nepalí).

“- Apareix la primera imatge que és un mapa on apareix Nepal, i la Isabel fa cordar els cinturons imaginaris als nens per a fer un viatge que ens porti de Barcelona a Katmandú: la ubiquem a Àsia, veiem el país, parlem de l'Himàlaia i l'Everest i fem el paral·lelisme amb les torres Mapfre (amb una cartolina a escala), localitzem Katmandú i aterrem...(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)

És important destacar que la mestra convidada i el nen nepalí van portar infinitat d'objectes per mostrar a l'alumnat: banderes d'oracions, vestits, cromos d'animals sagrats, instruments musicals, jocs de gomes, fotos, barrets, mocadors, estels.....

*“- Ara la Isabel i el Sureix ens mostren **els objectes que han portat tots dos** i la Isabel ens explica la història del Ganes: cap d'elefant i cos d'home..., fotos de deus, “topi” (barret) que el nen es posa, vestits diversos de dona..., la Isabel li posa un punt al front i **ens ensenya a saludar en nepalí i a preguntar el nom...**“(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)*

A partir de les explicacions de la mestra sobre les imatges i la seva vida a Katmandú, l'alumnat es va adonar que hi ha **altres formes de veure i de ser**.

*“ens fa veure que el Sureix sempre riu, cosa que és certa, ja que explica **que es prenen la vida amb una altra filosofia** Tota la classe somriu“(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)*

No hi ha cap mena de dubtes que s'han aconseguit molt objectius de diferents caires amb aquesta complerta sessió (que va durar tota la tarda). Efectivament es treballava amb l'ajut del nen, amb la qual cosa es va aconseguir no només **escoltar les veus de les persones representades**, sinó, com en tots els casos, aquesta **ració “extra” d'autoestima tan valorada**.

Capítol 9.

“- El sureix ha portat un instrument i el toca, tothom aplaudeix espontàniament... “chungui”, joc fet amb gomes i que el nen ha fet, amb el seu pare, un per a cada company de la classe., i tothom aplaudeix dient: “dai abat” (=gràcies).”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)

El fet de que la sessió la portés una persona que coneixia molt bé el país, a banda de ser una gran mestra, va aportar una **vessant didàctica alhora que realista** del coneixement de les costums.

“...bici-taxi, autobusos amb gent al sostre, nenes que treballen, escola amb més nens que nenes, escola de monjos..”. (P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)

La sessió general va acabar amb la Isabel acaba la sessió posant una “tica” al front de tots i totes, però la Maite va continuar, a la seva aula, amb més explicacions per part del nen als seus companys i, en un altre moment, **pintant el país i la bandera i escrivint les paraules apreses en nepalí.**

“- Al tornar a la classe, la Maite seu davant de la pissarra amb el nen al seu costat i l'anima a que expliqui més coses als seus companys, que volen sentir de nou la historia del mico...”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:1)

Si haguéssim de fer un llistat d'objectius assolits, podríem destacar els que es van anotar en acabar la sessió.

*“- Donar protagonisme i veu a la persona representant de la cultura treballada(en la mesura del possible), demanant la seva col·laboració.
- Dades reals positives i negatives, treball amb fotos: forns crematoris, nens treballant, carrers, mercats, muntanyes...
- Aprendre altres codis cronològics.: dues estacions...
- Conèixer altres formes d'expressió: llengua nepalí (gracies, hola...)
- Obrir l'escola a la participació de les famílies (joc de gomes que ha fet el pare) i persones “expertes”-la Isabel-“(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:13)*

El següent quadre recollirà el resum de les innovacions de la Maite en aquest darrer moment de l'acció.

PROCÉS DE TRANSFORMACIÓ CURRICULAR . ETAPA DE CONSOLIDACIÓ

Taula 9.8 Elements d'innovació curricular i metodològica: Veneçuela i Nepal

Països	Activitats d'innovació curricular i metodològica
Veneçuela	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitza recursos visuals coneguts en la fase de formació inicial (vídeo "Un paseo por...") - Convida al pare i la mare del nen a participar en les sessions - Es coordina i participa a les sessions a l'hora de música - Promou sessions participatives donant protagonisme al nen estranger - Augmenta el nombre de sessions per ampliar informacions
Nepal	<ul style="list-style-type: none"> - Es coordina amb el mestre nepalí per a la sessió de música - Convida a la mestra experta en Nepal a participar - Cerca i munta informació (power i diapositives) sobre el país - Ajusta i decora els espais - Grava i fa fotos de les sessions més impactants visualment.

d) La transformació curricular intercultural des del assoliment d'objectius curriculars i el treball en grups heterogenis: la Pilar

La Pilar havia de fer-se càrrec de les ampliacions culturals al respecte d'Uruguai, Equador i Pakistan. Com sempre, encara que ha assolit diferents objectius interculturals previstos, la Pilar continua prioritant l'assoliment dels objectius curriculars per a cada matèria. Respectant només el treball amb el mapa com a element comú de treball.

Taula 9.9 Proposta inicial de suggerències d'integració curricular: Uruguai, Pakistan i Equador

Matèria	Català	Castellà	Ciències socials i naturals	Matemàtiques	Educació visual i plàstica
Països					
Uruguai		Modismes, altres usos del castellà	Posar al mapa.		Pintar còmic segons procés de cançó.
Pakistan	Conte a "la volta al món"	Altres sistemes d'escriptura: Urdu	Posar al mapa. Inventors del cotó per a vestir	Altres xifres. Fer operació fàcil	Dibuix del natural. Planta de cotó
Equador	L'illa del diable"	Modismes, ús de diminutius	posar al mapa. Destacar mig de la terra.	Comptar amb pedres.	treball a mà alçada. Marcar equador al mapa mut.

La primera cultura que va treballar en aquest tercer bucle la Pilar va ser l'Uruguai. Sens dubte el que més destaca com a innovació metodològica és que, al igual que havia provat amb èxit en el cas de Perú, torna a fer **grups de treball heterogenis**, però en aquest cas afegint també la **recerca d'informació per internet** per part de l'alumnat com a mitjà per aconseguir aquesta descoberta del país.

Capítol 9.

“Els 10 alumnes que formen el grup- 9 nens i una nena- fan Ensenyaments Alternatius quan la resta del grup rep Religió.

Donat que en Bruno - l'alumne representant de la cultura- pertany en aquest grup, se'n va acudir de proposar-los que ajudessin a en Bruno a explicar a la resta de companys com era el seu país.”(P67: D-Uruguay 1 2B-P.rtf - 67:2)

Ens explica que han començat cercant un mapa i que el nen uruguaià busca el seu poble i **entre tots descobreixen** que el país està dividit en departaments. Algunes altres dades com l'origen europeu dels uruguaians ens ajuden a adonar-nos de les **arrels comunes**.

*“Comencem a llegir les pàgines, comencen pel mapa. Descobrim que l'Uruguai està dividit en departaments i En Bruno ens explica que ell és d'un poble que es diu Maria , al departament de CANELONES... Comencem a llegir una pàgina de societat i subratllem que **el 88% dels uruguaians són d'origen europeu: portuguesos, espanyols i italians.***

En Bruno diu que si i que ell és portugués-espanyol. P61: D- Uruguai 2 2B-P.rtf - 61:1

És interessant destacar, parlant de l'assoliment d'objectius interculturals, que la recerca per internet té l'avantatge del **treballar amb dades reals i aconteixements propers**. Aquesta característica esdevé molt important a l'hora d'establir un diàleg cultural basat en la realitat, com els hi ha passat als nens i nenes al veure que hi ha elements socials positius...i negatius.

“Ens crida la atenció que :Tothom va a l'escola. La Universitat també és gratuïta....I quan pensaven que havien trobat el paradís trobem que els homes i les dones treballen fora de casa..però que els homes no participen de les tasques domèstiques...”(P61: D- Uruguai 2 2B-P.rtf - 61:1)

La recerca s'ha fet en petit grup i la Pilar ha dedicat diverses sessions amb el seu alumnat a preparar-ho, essent ella mateixa la que destaca els objectius curriculars assolits en aquest treball de caire intercultural.

*“ Saber connectar a internet i demanar informació sobre un tema.
- Llegir comprensivament un text expositiu.
- Ampliar el lèxic.
- Aprendre a treballar en grup.
- Saber fer una recerca d'informació per INTERNET.
- Saber seleccionar quines informacions són adients pels objectius a treballar.
“(P67: D-Uruguay 1 2B-P.rtf - 67:1)*

Molt interessant és el fet que la tutora ha previst que **cada nen i nena del grup de treball, d'acord de nou amb les seves capacitats, prepari i presenti un tema a la resta de la classe**.

“Retallem tot el que tenim subratllat i cadascú agafa un aspecte. La Gemma

PROCÉS DE TRANSFORMACIÓ CURRICULAR . ETAPA DE CONSOLIDACIÓ

que dibuixa molt bé farà l'ampliació de l'escut. En David, en Zain i jo ens encarregarem de fer la bandera i dels mapes. En Bruno de la història. L'Eric del treball .L'Iñaki de la gastronomia. En Rubén dels estudis .En Mateo de la família En Jan de la economia. En Da de la colonització... Organitzar-lo bé i fer-lo polit ens ha costat dues sessions.”(P69: D-Uruguay 4 2B-P.rtf - 69:1)

I, evidentment, d'aquest segon bloc d'activitats la Pilar torna a marcar els objectius curriculars assolits alhora que els objectius interculturals.

*“LLENGUA : Expressió oral. Interpretació d'un mural.
Saber escoltar.*

*MEDI : Situar Uruguai en el mapa.
Coneixement d'altres cultures*

Activitats i objectius previstos:

- Saber escoltar amb atenció i respecte.*
- Ampliar el lèxic.*
- Localitzar al mapa l'Uruguai “(P70: D-Uruguai 5 2B P.rtf - 70:1).*

La segona cultura treballada per la Pilar amb el grup de segon B ha estat la d'Equador. La tutora ha introduït ara el coneixement cultural amb **un altre suport visual**: un dels vídeos de la col·lecció “Un paseo por...” per encabir el tema. El desenvolupament posterior l'ha fet la mestra tot **seguint els aspectes de la guia didàctica que l'acompanya i que a ella més l'interessava destacar.**

Destaca la Pilar el treball amb el mapa descriptiu de la guia per repassar els coneixements apresos.

“En una altra sessió ens dediquem a pintar el mapa descriptiu. Cal destacar la utilitat d'aquest perquè tant amb mi com entre ells recordaven els aspectes apresos.”(P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:5)

Aquesta sessió es la primera que va estar present l'investigadora-observadora amb el grup, i aquesta **obertura de l'aula a persones alienes** també és un indicador del canvi en la seva pròpia pràctica educativa.

“ Anem a la sala annexa a la biblioteca per a veure el vídeo : “Un paseo por Ecuador”.

*- Els nens es mostren atents i miren admirats al començament, el que més els atreu l'atenció són els animals **i reconeixen els dracs i les tortugues de Galàpagos que surten al full de la cançó.***

- Al acabar la visualització , entre tots intenten recordar, guiats per la Pilar , les diferents zones que han aparegut: Galàpagos, Costa, Andes i Amazonia.

- La Pilar pregunta directament als nens equatorians (són 4) si han reconegut cap indret, i els nens, força tímids, només reconeixen algun nom,

*- Recorden la importància del Indi Sol que surt però **que ja coneixien d'altres cultures.***

- Surt el tema del mig del món, i la Pilar condueix als nens cap allà i ells ho

Capítol 9.

expliquen.

- S'estableix una conversa general, moderada per la Pilar en la qual l'alumnat va aportant el que l'ha cridat l'atenció: la pesca, les muntanyes, les papallones, tortugues, arbres fossilitzats, el mar, l'artesanía, els barrets de Panamà, els gerros, els dracs, els dofins, les foques, les petxines que recollien al fang...ANIMALS!!

- La mestra pregunta altres qüestions de les quals ha aparegut informació: ¿per què s'anomena una regió "Del Oro"..., ¿per què Cuenca?...per una Cuenca d'Espanya.. (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:1)

Sembla que **el recurs de la cançó ha aportat molta informació**, i la tutora valora el treball de creació de la lletra com a exercici lingüístic.

"..ajudo a l'alumnat a cantar-li la cançó d'Ecuador, amb les 4 estrofes afegides pels nens, a la Pilar, que es mostra contenta i els nens, satisfets de la seva feina,..." (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:1)

D'acord amb l'assoliment d'objectius interculturals, creiem que s'ha aconseguit **l'apropament a d'altres cultures** prenen com a referent les presents a la classe, en aquest cas per a un grup força nombrós de nens (4). **S'ha donat veu a l'alumnat** representant de la cultura treballada tot intentant fer-los compartir llocs i vivències personals. L'apropament a la cultura ha estat per la presentació d'un vídeo editat per l'oficina de turisme d'Ecuador, però les imatges són reals i les dades que apareixien també, lligant amb les indicacions d'un currículum intercultural que treballés amb **dades reals i properes en el temps** . (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:9)

D'altra banda, els objectius curriculars també assolits ens els torna a detallar la mateixa mestra, **demostrant de nou la possibilitat d'aconseguir ambdós alhora**.

"-Saber extreure informació de la visualització d'un vídeo que descriu gran quantitat d'aspectes del país treballat.

- Practicar la comprensió oral.

- Respectar el torn de paraules en el debat posterior al visionat.

- Practicar l'expressió oral.

-Reconèixer els tipus de paisatge : selva amazònica, paisatge muntanyós (Andes), paisatge de costa i arxipèlag (Galápagos).

- Classificar la informació fiantant l' esquema treballat per a totes les cultures presentades:

Història, Costums, Riquesa, Llengua, Aportacions al Món...

- Aplicar el codi de representació en colors dels mapes : verd - selva, marró- muntanyes, groc -costa.

- Localitzar al mapa de Peters l'Ecuador. La meitat del món- Línia de l'Ecuador. "(P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:1)

Finalment, la Pilar ha treballat el coneixement de la cultura pakistanesa, i en aquest moment ha destacat la seva **coordinació i posterior participació** activa amb el mestre

convidat a les sessions de música.

També la mestra ha **cercat per internet diversa informació** sobre el país que ha traspassat després al seu alumnat, encara que tant per temps (tenia 3 cultures a treballar), com perquè la mestra ja va dedicar algunes sessions el curs anteriors quan l'alumne va arribar, no es va dedicar el mateix temps que a d'altres països.

El següent quadre ens mostra recollides les activitats d'innovació de la Pilar.

Taula 9.10 Elements d'innovació curricular i metodològica: Uruguai, Equador i Pakistan

	Activitats d'innovació curricular i metodològica
Països	
Uruguai	<ul style="list-style-type: none"> - Munta grups heterogenis de treball - Introdueix la cerca d'informació a internet per part de l'alumnat
Equador	<ul style="list-style-type: none"> - Convida a la investigadora a participar - Utilitza recursos visuals coneguts en la fase de formació inicial (vídeo "Un paseo por...")
Pakistan	<ul style="list-style-type: none"> - Es coordina amb el mestre nepalí per a la sessió de música - Cerca a internet i presenta informació cultural a l'alumnat - Participa activament a la sessió de música

1.2.2. Reaccions de l'alumnat davant les activitats desenvolupades: com les reben, com les treballen i quin impacte té en l'alumnat autòcton i el nouvingut

En aquest tercer bucle d'acció les reaccions de l'alumnat en general i de l'alumnat nouvingut en particular han estat de nou altament satisfactòries, fins i tot no ha aparegut, per part d'aquest últim, cap reacció de rebuig (com el cas del Da), ni cap pujada excessiva d'autoestima que acabés tenint efectes negatius. Ben al contrari, potser per la magnífica feina portada a terme pels tutors i l'especialista, i segurament perquè en aquest últim trimestre ja es treballa molt "naturalment" l'obertura cultural, **no hi ha hagut més que elements positius a destacar.**

Veiem de nou quines reaccions s'han donat analitzant el que reflecteixen els diferents documents de recollida d'informació dels pràctics i l'observadora.

a) Efectes sobre l'alumnat estranger

- Millora de la participació dins el grup-classe

Tot l'alumnat significat ha participat activament i satisfactòriament, com veurem, en la totalitat de les sessions, (11 nens i nenes en total, el grup més nombrós en tota l'experiència). Destaquem en aquest sub-apartat només alguns indicadors de les reaccions dels nens que han modificat, més clarament, aquesta actitud.

Al analitzar la reacció específica dels quatre alumnes equatorians hem de destacar especialment la seva participació, ja que són **quatre nens molt tímids i poc participatius habitualment**. També el grup ha tingut una actitud de recolzament vers ells. Sembla que ha estat prou positiu encara que amb certes limitacions pel seu tarannà.

*“Ha coincidit que els quatre implicats són nens que en diferent grau, però tots massa tímids, poc participatius si no se'ls demana directament. Amb tot i encara que sense una gran participació **m'han fet comentaris personals i individualment que denotaven la seva implicació.**” (P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:6).*

El nen veneçolà també ha mostrat la seva satisfacció, tret encara més positiu si llegim, com ens diuen, que habitualment no és gaire participatiu.

“En Víctor feia algun comentari i se'l veia molt content, habitualment és un nen passiu que no té interès per res” (P82: D-VENEÇUELA Mt 2C.rtf - 82:4)

Un altre comentari destacable en relació a l'impacte de l'experiència sobre el Víctor és el fet que ha explicat coses en català, quan sembla que no és el comportament habitual.

*“Li costa molt parlar, però **ha fet un petit esforç de parlar en català cosa que no intenta mai.**” (P82: D-VENEÇUELA Mt 2C.rtf - 82:7)*

El nen nascut a Pakistan també ha estat capaç de parlar en públic, a diferència del paper força “opac” que té habitualment. Tant és així, que alguna mestra ha comentat que mai li havia sentit un discurs tan llarg.

“Tot i que és un nen molt discretet, evidentment estava ben satisfet de tot el que passava, se'l notava content” (P86: O-Pakistan 2B música .rtf - 86:9)

- Implicació en el desenvolupament de les activitats

Lògicament l'alumnat significat ha tingut reaccions una mica diferent segons el seu

propi tarannà personal, però en tot cas, **s'ha mostrat content i satisfet.**

“En Mathias ja sabia la cançó i ha estat content de poder cantar-la. És un nen una mica problemàtic, molt envejós, i tenia moltes ganes d'arribar a les sessions de l'Uruguai. La reacció dels companys ha satisfet les seves expectatives, potser estava més pendent de la reacció dels seus companys que de l'activitat.” (P71: D Uruguai 2A Mt.rtf - 71:3)

Un dels indicadors de l'èxit de les sessions ha estat, com en altres moments, la **col·laboració de l'alumnat** en portar informacions i objectes diversos.

“Arriba pel matí a les 9 i en una bossa porta una bandera d'Uruguai i una carbassa per fer mate amb una pipa. La Marta també porta una carabasseta d'un viatge que van fer els seu pares a l'Uruguai” (P59: Anècdota 2 Uruguai F.rtf - 59:1)

“L'Anamí és una nena molt popular i tots han estat contents de cantar una cançó del seu país. Ja coneixia la cançó i s'ha mostrat gratament sorpresa. Balla molt bé i li he pogut donar el protagonisme a l'hora de fer una petita coreografia. La Brenda, de Bolívia, ha dit que al seu país també es cantaven cançons com aquesta, i en Mateo, fills de pares de Colòmbia, ha dit que ell ja la sabia.” (P73: D Uruguai 2C Mtl.rtf - 73:1)

El nen nepalí ha participat activament a la sessió sobre el seu país d'origen i literalment llegim al registre que no es podria demanar més. Diverses acotacions ens ho demostren.

“...li demana que canti la cançó per a tots, el nen ho fa encantat.” (P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:5)

“Encantat, exultant d'alegria, ha ajudat, participat, no es pot demanar més.” (P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:9)

Hem de llegir la reacció de la nena xinesa a través dels seus gestos, però també aquesta lectura es presenta positiva.

*“Tot i que no podem entendre'ns encara, quan hem donat el full se l'ha mirat amb molta atenció (els ideogrames xinesos), imagino que buscant alguna paraula que conegués. **Ha participat molt contenta en l'orquestra de plaques i la Marta li ha fet tocar tota l'estona.**” (P89: O-Xina 2A música.rtf - 89:4)*

- **Millora de l'autoestima al sentir-se protagonista**

Encara que no tinguéssim un mesurador físic per avaluar la millora d'autoestima de l'alumnat durant les sessions on es sentien protagonistes, múltiples indicadors ens fan adonar que, **en tots els casos ha estat un element positiu.**

“Molt bé, en Mathias s'expressa molt bé i li entusiasma que parlem del seu país.

Capítol 9.

ell va estar al costat de la pantalla per fer la presentació.”(P65: D-Uruguai 2, 2A F.rtf - 65:3)

Encara més rotunda es mostra en avaluar l'impacte de les diferents activitats desenvolupades sobre l'alumne nascut a l'Uruguai la tutora del grup B.

“EMOCIONAT.”(P67: D-Uruguai 1 2B-P.rtf - 67:5)

“Segueix emocionat”(P69: D-Uruguai 4 2B-P.rtf - 69:3)

Les raons que la Pilar ressalta per aquesta reacció de l'alumne giren al voltant del protagonisme que assoleix durant les sessions , convertint-lo en “expert” i amb una **dosi extra de motivació** en les seves intervencions. Efectivament, podríem aplicar-ho a la totalitat d'alumnat significat.

“Ara és ell l'expert. Aporta informacions que no són a la documentació.”(P68: D-Uruguai 3 2B-P.rtf - 68:2)

*“En Bruno era el que més captava l'atenció, **per protagonista**, però sobre tot **per la il·lusió amb que ho explicava.**”(P70: D-Uruguai 5 2B P.rtf - 70:2)*

En el cas del quatre nens nascuts a Equador, que sembla que “necessitaven” algun recolzament positiu per sortir de la closa, també sembla que l'han aconseguit. El fet que demanessin portar el recurs musical a casa és un bon indicador.

*“Els alumnes implicats **reconeixien amb gran emoció** el nom de les ciutats: Cuenca, Quito... com a referents del seu país i en canvi desconeixien com tot el grup aspectes paisatgístics com els Andes o l'Amazònia” (P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:3)*

*“Quan l'Olga ha preguntat si la podia ajudar algú s'han presentat quatre nens d'Equador molt contents que es fes una cançó del seu país, cada un a la seva manera, en Jairo és molt tímid però també hi ha participat, els altres tres han anat dient coses i se'ls veia que els agradava ésser els protagonistes. **Han volgut portar els fulls a casa per ensenyar-los als pares.** Els altres companys també deien els noms dels nens d'Equador.”(P62: D-Ecuador 2B Mt.rtf - 62:3)*

El fet que vinguessin familiars a presentar alguna de les sessions fa, de retruc, que els fills i filles encara afegissin un element extra de motivació. Conseqüentment el nen veneçolà es mostrava feliç d'aquest **protagonisme compartit amb la família**.

“Es notava al Víctor fill super orgullós de tenir allà els pares i veure als seus companys atents al que explicaven.”(P87: O-Veneçuela 2C musica.rtf - 87:10)

Ja hem vist que el nen nascut a Pakistan va millorar la seva participació al grup, i, indirectament, entenem que ha estat un estímul positiu de la seva autoestima. Un

indicador interessant a destacar és el fet que l'alumne ha volgut **ensenyar el recurs a casa seva, ampliant així l'efecte positiu de la proposta.**

“Després m’ha demanat la cinta de vídeo i, com que el pare m’ha dit que no tenien aparell (tenen DVD però no vídeo), els l’hem deixat un de l’escola i l’home se n’ha anat carregat amb l’aparell i molt content.”(P82: D-PAKISTAN Mt 2C.rtf - 82:9)

Evidentment **el nen nepalí ha estat causa i ha rebut l'efecte** de l'ambient general aconseguit a les sessions.

*“Molt content, ja és un nen que sempre té un somriure a la boca, però clarament estava satisfet i orgullós que parlessin del seu país.
- Ha col·laborat en tot.”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:9)*

Tal com reconeix el Francesc, es fa difícil saber com ha rebut exactament la nena xinesa aquestes sessions “especials”, ja que encara no parla cap llengua vehicular, però ens diu que es mostrava atenta i somrient, donant-li el Francesc protagonisme al fer-la seure al seu costat durant les explicacions.

Voldríem afegir però una anècdota que es va recollir en acabar la sessió general i l'alumnat va fer fila per marxar al pati.

- *“Per últim, quan sortíem m’he quedat la última, i he vist que algunes nenes escrivien ideogrames apresos a la pissarra, tot sortint a la fila, **i la nena xinesa ha escrit el corresponent a la paraula “amic”**”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:6)*

Sembla doncs que també en aquest cas, (recordem, l'únic cas d'incorporació tardana) la lectura no pot ser més que positiva, destacant els somriures constants de la nena xinesa i la cara de sorpresa que fa quan reconeix alguna cosa.

b) Efectes sobre l'alumnat autòcton

- Interès per altres cultures

El tutor del grup A ens parla en primer lloc de les reaccions de l'alumnat en general i del nen d'Uruguai en particular en el moment de treballar el coneixement del seu país d'origen. No dubta en afirmar que la classe ha rebut de nou de grat les diferents activitats presentades.

“Bé, molt motivada.”(P66: D-Uruguai1 2A F.rtf - 66:3)

Capítol 9.

Quan la Pilar ens explica les reaccions de l'alumnat en general davant les sessions sobre el coneixement d'Uruguai, i avalua el mode en que els ha repercutit, veiem que tots els indicadors són de caire positiu.

“La proposta els va entusiasmar” (P67: D-Uruguay 1 2B-P.rtf - 67:3)

Respecte a l'impacte en el grup B del treball sobre Equador, volem afegir també aquesta impressió positiva.

“- El nivell de participació és alt, encara que, com a d'altres ocasions, hi ha gent que sempre participa i gent a la qual se l'ha de treure paraula per paraula. L'actitud i el clima és positiu i bo.” (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:4)

La reacció de l'alumnat quant al treball musical de Veneçuela ha estat positiu per tothom en el cas del treball de la cançó amb la Marta, però especialment emotiu i interessant en la sessió especial que van portar el pare i la mare del Víctor.

“Ha estat rebut amb expectació i força atenció, tot i que el germà petit del Víctor que han portat ha fet una mica d'enrenou i ha fet riure a l'alumnat en diverses ocasions, però ha estat una sessió distesa i bona.” (P87: O-Veneçuela 2C musica.rtf - 87:9)

Les darreres sessions de música han estat conduïdes pel mestre de música de Nepal. Aquest “extra” que ha aportat el fet que una persona aliena i experta dirigís les sessions encara ha afegit un grau de satisfacció més elevat, tant pels grups en general com per l'alumnat nouvingut en particular.

“- Tothom ha participat encantat, encisat i content, procurant fer servir tot el que havien après (a dir gràcies i saludar en nepalí) a la sessió general. - nens i nenes han ballat i cantat amb totes les ganes de fer-ho bé, i el resultat ha estat molt satisfactori des de tots els punts de vista.” (P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:8)
- Per acabar, tothom saluda en nepalí al professor i se'n van força contents”.
(P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:1)

“ La Isabel diu que no hi ha temps per a veure més diapositives i els nens diuen que no, que volen veure més coses. Tota la classe somriu” (P85: O-Nepal 2C general .rtf - 85:3)

Coneixem la reacció de l'alumnat durant la sessió de Pakistan que també ha conduït el Surinam. De nou constatarem l'efectivitat de la proposta tant pel grup com pel nen que, a diferència de l'alumne nepalí, habitualment és força tímid i discret.

“Molt divertida, i molt motivadora pels nens i nenes pel fet que hi hagi una persona de fora que ens parli d'un altre lloc, li dóna més importància a la

sessió.”(P86: O-Pakistan 2B música .rtf - 86:6)

“Encantats per tot: la pel·lícula, la cançó, la dansa...fins i tot la tutora.”(P86: O-Pakistan 2B música .rtf - 86:)

Interessant conèixer ara de la mà del Francesc i l'observadora-investigadora com ha rebut l'alumnat les darreres sessions de coneixement cultural que corresponien a la Xina, tot contant que va ser l'únic cas on, efectivament, l'alumna nouvinguda acabava d'arribar al grup.

L'opinió del tutor és positiva quant a l'interès del grup, i una de les causes que assenyala és **la normalitat amb que ja veuen aquest tipus d'activitats.**

*“Els alumnes estaven interessats i amb ganes de col·laborar. Tenen un cert hàbit de parlar de diferents països i valoren i comparen les diferències. **Crec que els hi encanta parlar d'aquests temes.**”(P83: D-Xina F-2A.rtf - 83:4)*

- Participació i implicació de l'alumnat

En primer lloc la Marta va treballar el recurs musical d'Uruguai amb tots els grups, inclòs un grup de quart com hem vist anteriorment. La reacció de tots i els nens i nenes ha estat força positiva i ha generat diverses reaccions espontànies per part de l'alumnat.

*“**Molt bo, molta participació i bon clima, actitud positiva.**”(P77: O-Uruguai 2A música.rtf - 77:3)*

*“**Hi hem dedicat força sessions i tots estan molt contents.**”(P58: Anècdota 1 Uruguai Mt.rtf - 58:2)*

*“Els alumnes han mostrat un comportament molt interessat. Els ha encantat que fos una mena de conte. **S'han inventat una coreografia de forma totalment espontània**, ja que no estava prevista a la programació de la sessió. S'han après la cançó amb molta facilitat.”(P71: D Uruguai 2A Mt.rtf)*

Un dels indicadors de l'èxit de les sessions ha estat, com en altres moments, la **col·laboració de l'alumnat en portar informacions i objectes diversos.**

“Arriba pel matí a les 9 i en una bossa porta una bandera d'Uruguai i una carbassa per fer mate amb una pipa. La Marta també porta una carabasseta d'un viatge que van fer els seu pares a l'Uruguai”(P59: Anècdota 2 Uruguai F.rtf - 59:1)

Destaca particularment el Francesc **l'interès que ha tingut per l'alumnat treballar des d'un suport diferent com és la recerca per internet.**

Capítol 9.

“Força interès, prèviament (el dia anterior) havien navegat per internet a algunes pàgines de turisme de l’Uruguai.” (P65: D-Urugai 2, 2A F.rtf - 65:2)
“Atrets per la presentació i la possibilitat de buscar informació.” (P66: D-Urugai 1 2A F.rtf - 66:2)

També destaca la Pilar la **complicitat del grup** (recordem que han preparat una activitat en petit grup per presentar a la resta de la classe).

*“A destacar la complicitat que es crea en el grup. D’una forma implícita tots ho porten com un secret i fins i tot recullen els materials precipitadament quan arriba la resta del grup-classe. Pels passadissos em fan comentaris sobre que els agradaria anar-hi a viure i la Gemma i jo sempre contestem que nosaltres ens ho hauríem de pensar...Fins i tot **Mateo ha convençut al seu pare de que el porti a Uruguai**” (P61: D- Uruguay 2 2B-P.rtf - 61:2)*

*“ La proposta els engresca i ho van entendre força bé, tant pel que fa a l’ús de les TICS com a **compartir amb els companys la informació de les pantalles.**” (P67: D-Urugai 1 2B-P.rtf - 67:4)*

En el cas de l’Equador tampoc ha hagut cap problema, aconseguint de seguida la participació de l’alumnat, donat que el recurs musical preveia la creació d’una lletra per part d’elles i ells. Tant la mestra especialista com l’observadora recullen aquest sentir general.

*“Els alumnes han mostrat un comportament molt interessat. S’han après la cançó amb força facilitat, anava bé que les frases es repetissin. **Tots han participat molt aportant el que sabien d’Equador.** Els ha encantat això d’inventar-se lletres i s’ho han passat molt bé. Després els hi he passat a net la fitxa de la cançó amb les estrofes inventades per ells i n’estaven molt satisfets.” (P62: D-Ecuador 2B Mt.rtf - 62:)*

*“**Molt bo, tothom ha participat i l’actitud i el clima han estat sempre positius.**” (P76: O-Ecuador2B música .rtf - 76:7)*

El clima, en la sessió especial conduïda pel pare i la mare veneçolans, era de **diàleg constant**, essent els mateixos nens i nenes els primers en **cercar i trobar semblances culturals** que entenem com uns dels indicadors més interessants per demostrar la bondat de l’experiència.

“Una nena de la classe explica que el seu pare a la botiga de queviures que té fa “ropa vieja”.” (P87: O-Veneçuela 2C musica.rtf - 87:6)

“ Hi ha diversos alumnes que pregunten coses i expliquen també d’altres, sobre tot buscant semblances en coses que coneixien o que tenien” (P87: O-Veneçuela 2C musica.rtf - 87:7)

El grup, com sempre, ha respost positivament.

“Als nens els ha encantat,” (P82: D-VENEÇUELA Mt 2C.rtf - 82:3)

Ara analitzarem les reaccions de l'alumnat en conèixer la Xina primerament pel recurs musical preparat. De nou l'opinió de la mestra especialista i l'observadora tornen a constatar **el clima creat i la valoració positiva de les activitats.**

“- Com sempre, aquestes que se surten de lo normal són molt ben rebudes, a més, quan toquen estan molt il·lusionats” (P89: O-Xina 2A música.rtf - 89:2)

També l'observadora ha destacat la participació i la motivació del grup, ara en les sessions amb el seu tutor.

“Molt i molt participativa, tothom tenia coses a dir tota l'estona, eren un munt de mans aixecades...i de gent que parlava sense aixecar prèviament..” (P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:8)

Encara que ja hem ressaltat, en el cas del treball sobre Nepal, diversos indicadors que ens fan fer una valoració enormement positiva en tots els aspectes analitzats, veurem com tant l'observadora com la tutora no donaven l'abast per expressar per escrit el que realment s'ha viscut durant les sessions.

“ Molt bon clima, participació enorme, tant que la Maite ha hagut d'anar dient que ja preguntariem coses al final perquè tothom tenia la mà aixecada tota l'estona... Actitud oberta i receptiva.” (P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:8)

- Valoració dels nens i nenes d'altres cultures

No hi ha dubte que cada vegada que els nens i nenes han assolit protagonisme, **s'han convertit en petits “experts”** davant dels seus companys i companyes. Aquest nou paper ha fet que el grup valorés més les seves aportacions.

Destaquem però, només tres casos pel seu gran impacte en el grup: cap als quatre nens d'Equador (tots quatre tímids), pel nen nepalí, (nouvingut i provinent d'un orfenat), i cap a la nena xinesa, (acabada d'arribar i sense coneixements de les llengües vehiculars).

“...els seus companys constantment els interrogaven i els feien parlar. , se'ls veia contents i satisfets” (, P76: O-Ecuador2B música .rtf - 76:4)

“...tothom el mira bocabadat.” (P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:6)

“Tot l'alumnat estava content, amb una actitud molt positiva i un clima

Capítol 9.

acollidor, ja que la nena representant de la cultura xinesa acaba d'arribar i no entén res, però literalment la porten de la mà”(. P89: O-Xina 2A música.rtf - 89:3)

Volem destacar puntualment en aquest últim cas, com s'ha fet servir el llenguatge no verbal per aconseguir “dialogar” amb la Jiuyijg.

“Un dels nens vol preguntar-li a la nena de la Xina, que sabem que estava escolaritzada, si ella anava en bici a l'escola, i ell i altres nenes s'esforcen per fer-se entendre per gestos”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:4)

“Clima positiu cap el que estaven veient , fos el que fos, i, particularment cap a la nena xinesa, de molta solidaritat, fent-li gestos per a veure si entenia, amb cares amables de tothom i gestos i fins i tot carícies d'algunes nenes cap a ella.”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:8)

...I també el llenguatge verbal tot just quan ha estat possible...

*“La 12 imatge mostra ideogrames fets pels nens de la Maite: hola, adeu, amic, gracies...I **TOTHOM APROFITA PER A DIR-LI A LA NENA XINESA “HOLA”*** (P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:5)

- Reaccions emocionals de satisfacció

Donat el plantejament global, participatiu i dialogant de les sessions, a més de l'edat de l'alumnat, les reaccions emocionals han estat constants. De fet, segurament no hi hagut cap activitat que no hagi tingut la seva dosi d'aplaudiments espontanis. Algunes acotacions ens ho demostren.

*“... tothom s'ho menja, dóna les gràcies i se senten **exclamacions de satisfacció.** .”*(P87: O-Veneçuela 2C música.rtf - 87:1)

*“Acabem **donant les gràcies per tot i aplaudint.**”*(P87: O-Veneçuela 2C música.rtf - 87:1)

*“El Suriman ha convidat al nen pakistanès a ballar tot sol i, encara que només ha fet uns quants saltets, ha estat molt content de fer-ho **Tothom ha aplaudit**”*(P86: O-Pakistan 2B música .rtf - 86:3)

*“Per fi passem diapositives i els nens i nenes reconeixen el que han vist abans al power point **i aplaudeixen.**”*(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:3)

I com a **comentari** final per a aquest apartat, res millor que acabar amb l'última anotació d'un registre de sessions.

*“... i tothom **aplaudeix dient: “dai abat” (=gràcies).**”*(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:6)

- **Aprentatge significatiu**

Respecte a la significació dels aprenentatges, voldríem recollir el convenciment general del professorat participant quant a la **quantitat d'informacions que l'alumnat té i no semblava que tindria**. Altrament, la facilitat dels grups en **relacionar el que veien amb coneixements previs**, també ha estat un bon indicador d'aquest **procés d'aprenentatge vivencial**.

“ Per fi passem diapositives i els nens i nenes reconeixen el que han vist abans al power point i aplaudeixen.” (P85: O-Nepall 2C general .rtf - 85:3)

La temàtica dels animals també ha estat una constant motivadora en diverses sessions, diversos grups i diferents cultures treballades. Alguna de les tutores ha pres nota i ho ha destacat com a element aglutinador i de debat.

*“L'arxipèlag de les Galápagos, centra l'atenció en el món de les tortugues i en el seu tamany, obre un debat en el que molts tenen coses a dir, **doncs l'interès pels animals autòctons de cada país estudiat ha estat una constant**. També ens sobta que fan pingüins i foques en una zona càlida, a la sessió del mapa posterior clarifiquem què és l'únic lloc a la meitat del món.” (P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:3)*

2. REFLEXIÓ I VALORACIÓ DEL PROFESSORAT AL FINAL D'AQUESTA ETAPA

Encarem ara l'apartat corresponent a la valoració final d'aquest últim bucle d'acció, de la mateixa manera que hem dedicat una part de l'anàlisi global als dos primers bucles.¹⁵¹

És interessant destacar que a la reunió del mes de maig també van voler estar presents tant la professora d'educació especial (encarregada de posar en marxa l'aula d'acollida

¹⁵¹ Els instruments bàsics de recollida d'informació per analitzar aquest apartat, tornen a ser els diaris de sessions i els informes orals i transcrits que es van fer durant les reunions amb totes les persones implicades a principis del mes de maig, i a finals de juny. El creuament amb la informació recollida en la resta de documents torna a ser puntal per demostrar el rigor científic de la investigació.

el curs vinent), com la mestra de l'escola que havia treballat a Nepal, a fi i efecte d'assabentar-se i coordinar-se amb la resta de pràctics per participar en les sessions finals de la investigació.

De nou els apartats que ens ajudaran a organitzar el discurs seran les que corresponen a la valoració de l'experiència per part del professorat participant, (impacte sobre l'alumnat, assoliment d'objectius, clima del grup, valoració del procés i dificultats sorgides), i per part de la investigadora.

La intenció d'aquest apartat al final de cada bucle d'acció és analitzar si s'han assolit els objectius previstos, **confirmant en aquest moment que el professorat ha pres el pes de la investigació, ha fixat protocols diferents d'actuació, ha introduït millores i ha consolidat un veritable canvi qualitatiu en la seva pròpia pràctica educativa.**

2.1. VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA PER PART DEL PROFESSORAT PARTICIPANT

Aquesta metacategoria analitzada del tercer bucle d'acció torna a ser la que recull la valoració del professorat participant sobre l'aplicació de l'experiència mentre aquesta s'està desenvolupant.

Com ja s'ha anat intuït en analitzar altres categories, **el professorat de nou valora l'experiència positivament en tots els aspectes recollits**: per la incidència a l'aula, per la dinàmica creada, pel treball de tipus intercultural i, en aquest últim moment, també per la manca de dificultats.

2.1.1. Impacte sobre el grup i l'alumnat nouvingut

a) Interès i participació. Tots els grups, en totes les sessions, han mostrat un alt grau d'interès i de participació. Ens ho confirma la Marta parlant del treball de la descoberta cultural d'Uruguai que, recordem, ha treballat finalment amb els tres cursos de segon i un de quart. En aquest cas destaca **la participació en les coreografies de l'alumnat.**

“Ha estat molt agradable, la cançó és molt interessant i ens ha agradat cantar-la.

Ha estat una sessió molt participativa per part de tots.”(P71: D Uruguai 2A Mt.rtf - 71:1)

“La coreografia pròpia. La creació, la invenció, la dansa.”(P77: O-Uruguai 2A música.rtf - 77:5)

Quant valorem les activitats al voltant d'Equador la Pilar expressa la seva opinió que coincideix de ple amb tots i totes les mestres implicades: **quant més “diferent” és l'activitat sembla que és millor rebuda.**

“ Força bé. Ha estat el país al que li hem dedicat menys temps, perquè per dates m'era impossible fer-ho d'una altra manera, i valoro molt positivament els resultats en proporció al temps dedicat, però, en ser quatre els alumnes implicats hauria d'haver planificat més activitats, fer-ho molt al principi de curs, doncs seria un recurs per a ajudar-los a obrir-se al grup i conegudes les famílies haver-les fet participis”(. P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:7)

b) Millora integració de nens i nenes poc participatius. De nou destaca el professorat el cas del treball sobre Equador, on hi havia quatre representants a la mateixa classe, i on el més valorat ha estat la seva participació.

“Ha estat molt bé, els quatre nens d'Equador són una mica tímids i avui se'ls veia més relaxats i amb més ganes de participar, potser d'una manera discreta segons el seu plaer ha quedat molt clar que estaven contents.”(P62: D-Ecuador 2B Mt.rtf - 62:6)

Un element valuós per la tutora del grup A, ha estat la participació del nen uruguaià que, a diferència dels altres nens, fa molt poc temps que és aquí. La Pilar explica i **justifica la necessitat d'aquest treball lligada a l'arribada dels nens i nenes.**

“En general millor del que m'esperava, gràcies sobre tot a la implicació d'en Bruno. Ens va saber contagiar la il·lusió i l'estimació pel seu país Cal assenyalar que és el primer alumne implicat que fa pocs mesos que ha abandonat el seu país , el que recolza la nostra idea de que aquestes propostes són ideals per a les noves incorporacions.”(P70: D-Uruguay 5 2B P.rtf - 70:4)

c) Protagonisme dels nens nouvinguts. Els 11 nens i nenes nascuts fora han tingut un paper fonamental en el desenvolupament de les sessions, **assolint un protagonisme dirigit pels mestres i valorat com a positiu per part del grup de pràctics.**

Evidentment l'alumnat estranger també és força divers, i parteix de situacions diferents dins del grup. També el temps que porta a l'escola acostuma a ser un factor determinant

de com rep les diferents activitats proposades. Per exemple, el nen uruguaià de la classe del Francesc porta molt de temps aquí, i sembla que el seu comportament és una mica particular. Tot i així el seu tutor opina favorablement de la proposta.

“Correcta. De totes maneres en Mathías té un comportament molt peculiar i problemàtic a la classe, ni fent-lo protagonista hem aconseguit que variés la seva actitud.”(P65: D-Urugai 2, 2A F.rtf - 65:9)

Molts elements que han portat a reflexionar sobre ells han aparegut explícitament i implícitament durant el desenvolupament de les diferents activitats i a les reunions.

Destaquem un comentari interessant respecte a la **facilitat que tenen els mateixos nens i nenes no només de treballar en base a semblances, sinó d’entendre la seva pròpia pertinència cultural d’una manera molt natural.**

“En Bruno diu que sí i que ell és portugués-espanyol.”(P61: D- Urugai 2 2B-P.rtf - 61:1)

d) Motivació dels grups per les activitats. A aquestes alçades de la investigació, i encara més en algunes de les sessions “especials” d’aquest últim bucle d’acció, la motivació amb que els grups reben i s’impliquen en les diferents activitats proposades no deixa cap dubte.

Es valora especialment la **naturalitat** amb que l’alumnat rep aquest tipus d’activitats.

“Crec que es prenen amb naturalitat i amb molta curiositat aquest tipus de dinàmica d’apropar-nos als països dels companys/es de la classe”(P83: D-Xina F-2A.rtf - 83:9)

L’experiència que ja s’havia provat en anteriors bucles però en aquest cas ha estat quasi constant ha estat el que persones “expertes” ajudessin en el desenvolupament de les sessions. L’avaluació ha estat francament excel·lent, la qual cosa ens porta a la conclusió que és, no només una manera **d’obrir l’escola a d’altres persones**, sinó també, al menys en els moment inicials del canvi curricular, a traspasar informació de primera mà (suplint les llacunes de coneixement cultural del professorat), i **fer-ho de manera més vivencial per tothom** (P78: Reunión mayo.rtf - 78:17, 78:19)

2.1.2. Assoliment d'objectius curriculars

Només la tutora del grup B es planteja prioritàriament l'assoliment d'objectius curriculars i els avalua. La Marta ja té constància d'assolir-los només pel fet de seguir el recurs musical. Encara que indirectament, també la resta de tutors aconseguixen i valoren els resultats aconseguits quan a coneixement del medi natural i social, la comprensió i expressió lectora, etc... els indicadors dels quals ja hem presentat en parlar de les diferents activitats d'integració de contingut.

En aquest darrer moment , el que valoren més els mestres participants és l'ús de les noves tecnologies, com **la cerca per internet per trobar informació** com a element motivador, i que destaca com a complement del treball fet fins aleshores.

“ La utilització d'internet per buscar informació.”(P65: D-Uruguai 2, 2A F.rtf - 65:8)

La valoració de la tutora del grup B, com sempre, va molt lligada a l'assoliment dels objectius plantejats prèviament, però sembla que és força positiva ja que fins a tres acotacions literals demostren que s'han aconseguit els resultats previstos, (recordem que ha dedicat 7 sessions només al treball de coneixement de l'Uruguai).

“ALT GRAU D'assoliment”(P61: D- Uruguai 2 2B-P.rtf - 61:5)

2.1.3. Clima del grup

Encara que totes les sessions dedicades a l'experiència s'han avaluat positivament quant al clima creat en el grup, destaquen especialment aquelles en les que han participat persones alienes al treball d'investigació.

Per exemple, la valoració de les sessions de música dedicades a Veneçuela han estat força positives, interessant i divertida la del recurs previst i molt **vivencial i emotiva** la que han portat el pare i la mare del Víctor.

“- Comparativament, i tot i que totes aquestes sessions són ben rebudes i em semblen molt interessants, la veritat és que les que venen persones adultes del país, fa viure de forma diferent la interrelació, són més emotives.”(P87: O-Veneçuela

2C música.rtf - 87:8)

La sessió conduïda per la resta de persones “expertes”, (la mestra i el mestre nepalí), també ha tingut un efecte encara més positiu quant al clima del grup, i les sessions sobre la Xina amb la nena nouvinguda han esdevingut especialment significatives en aquest sentit, aconseguint un **clima acollidor** a l’aula difícil de superar.

2.1.4. Valoració del procés seguit: des del recurs musical al treball per àrees

Un altre element positiu ha estat el treball de creació previst a la cançó, que ha donat molt bons resultats tant quant al treball en grup com pels resultats.

“El treball d’invenció i creació ha estat molt satisfactori per a tots.”(P76: O-Ecuador2B música .rtf - 76:11)

Les valoracions de **les activitats musicals al voltant del coneixement de Nepal i Pakistan han estat absolutament positives i, certament, immillorables**. Si ja el fet que vingui algú de fora és un element motivador important, el que aquesta persona sigui experta, com ha estat el cas, en música, ha aconseguit un resultat magnífic, i en conseqüència les tutores, la Marta i l’observadora comparteixen la mateixa opinió.

“ Com sempre que venen persones de fora i que coneixen bé la cultura que expliquen, les sessions resulten molt més emotives, encara més com quan, com aquest cas, el professor ha portat tot de disfresses, instruments....i la classe és de dansa i cançó.”(P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:7)

La valoració que fa el Francesc sobre les sessions dedicades al treball de coneixement d’Uruguai és bona, **destacant el procés** seguit des del començament i assimilat pel propi alumnat.

*“Excel·lent. Em manca temps per a contrastar les informacions, però seleccionen molt bé la informació. Es nota que **alguns mantenen l’esquema de treball fet servir a les altres cultures: , cançó, mapes, qui vivia,...** El treball en petit grup permet la participació de tots, encara que noto que segueixo fent d’expert.”(P61: D- Uruguai 2 2B-P.rtf - 61:4)*

El Francesc destaca també la diversificació d’activitats i el diàleg constant.

“La diversificació d’activitats i matèries implicades (llengua, música, matemàtiques, ed. Plàstica, etc.) El diàleg i la conversa al llarg de totes les

activitats.” (P83: D-Xina F-2A.rtf - 83:8)

La Pilar, en parlar de les activitats sobre Equador, també destaca com valuós el treball d'introducció cultural des del treball de la cançó.

*“A la sessió prèvia de música havien treballat la cançó i per grups havien escrit una nova estrofa. L' Olga els hi demana que la cantin perquè jo la senti. Encara que havia estat una sessió massa llarga i estaven cansats, **van aconseguir sorprendre pel grau de satisfacció que els havia produït aquesta activitat.** No paraven de preguntar-me si m'havia agradat la seva estrofa.” (P64: D-Ecuador 2B P1.rtf - 64:4)*

Faltaria afegir la gran **satisfacció que la Pilar va tenir en participar activament**, (per primera vegada), **a la sessió de música** de Pakistan.

2.1.5. Dificultats detectades

El més interessant en aquest moment final de la investigació, ho reflecteix el fet **que no s'han detectat grans dificultats en cap sentit**, com dèiem al principi de l'apartat. Això és així gràcies a les feines de millora que el i les pràctiques han anat introduint i, segurament, amb la naturalitat amb que ara ja s'ha treballat. Si hi ha però, alguna esmena en algun cas concret que té a veure tant amb el propi procés d'investigació (falta de temps per aprofundir, ús de TIC's), i, malauradament, la falta de coneixement lingüístic per comunicar-nos amb la nena xinesa.

La sessió de música sobre Xina ha estat molt bona com s'ha vist en llegir la reacció de l'alumnat, però, a diferència dels casos anteriors **es troba a faltar un vehicle de comunicació oral**, més enllà del llenguatge no verbal i musical.

“El més dur és la sensació d'impotència que et causa el no poder parlar directament amb aquestes criatures que acaben d'arribar de cultures tan llunyanes. Potser intentar fer alguna sessió amb alguna persona de la família o mediador/a que parli l'idioma.” (P89: O-Xina 2A música.rtf - 89:8)

Encara que lògicament se n'adona de la dificultat que hi ha en comunicar-se amb algú que no entén les nostres llengües, opina el tutor del grup A, que **l'ús del llenguatge no verbal també és profitós**.

“encara que amb imatges també es pot arribar a fer-nos entendre una mica amb la Jiuying.” (P83: D-Xina F-2A.rtf - 83:7)

Capítol 9.

Hi ha també alguna referència a la **falta de temps** per poder treballar amb més profunditat alguna activitat.

“Jo crec que ha anat molt bé i no hi ha hagut cap problema, potser se’ns ha fet molt curt el temps” (P62: D-Ecuador 2B Mt.rtf - 62:4)

També alguna acotació torna a fer aparèixer la manca de **coneixements en profunditat** (lògica, d'altra banda) de totes les cultures treballades.

“Va sorgir el tema de l'empobriment del país i dels problemes polítics, que no vam saber explicar.” (P65: D-Urugai 2, 2A F.rtf - 65:5)

“ Segurament és que són molt complexes i ens falta informació.” (P65: D-Urugai 2, 2A F.rtf - 65:6)

L'ús de noves tecnologies també ha presentat algun inconvenient, tant en la recerca com en el propi procés d'investigació.

“La navegació i selecció per internet és complicada i per moment atabaladora per nens petits” (P66: D-Urugai 1 2A F.rtf - 66:4)

“No he detectat cap problema fora dels tecnològics abans de començar que em comentaven la Maite i la Isabel i que sempre són més mogudes aquestes sessions.” (P85: O-Nepal 2C general .rtf - 85:10)

“Potser és una mica feixuc passar el vídeo sencer, ja que la veu en Off no se sent gaire clara i està clar que és un vídeo de propaganda de la oficina de turisme per a persones grans.” (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:6)

Finalment, i només en aquest cas, l'observadora-investigadora ha detectat **la necessitat de més coordinació**, en aquest cas amb el mestre de Nepal per treballar Pakistan, que només va venir el dia de les sessions previstes, ja que en la resta de casos la coordinació de tothom ha estat exemplar.

“En aquest cas, potser una mica més de coordinació per part meva amb la persona que farà la sessió, ja que el material l'havia escollit jo i ell no el coneixia abans de la classe.” (P86: O-Pakistan 2B música .rtf - 86:10)

2.1.6. Condicions

El treball d'investigació continua desenvolupant-se gràcies a l'esforç personal del grup de pràctics. És interessant però, constatar que cap persona es queixa, en aquests moments, de la quantitat de feina extra que li representa el fer-ho. Més aviat es peneix del contrari, com tot seguit detallarem. Entenem que aquesta falta de “queixes” és un bon indicador de fins a quin punt els sembla favorable l'experiència.

Quant al temps de dedicació. Si es ben cert que el professorat participant ha fet una feina magnífica en tots sentits, és força interessant veure que encara **es penedeixen**, en algun moment, **per no haver fet més en algun cas concret** (la Maite en el cas de Bolívia va ser perquè es fa treballar sense estar previst, i la Pilar per manca de temps al coincidir amb final del curs). Ambdós paràgrafs ens fan adonar doncs de la idoneïtat de la proposta,

“ Sí que al mateix temps veig que a lo millor el nivell de profunditat amb que he treballat el Nepal no té res a veure amb el nivell al qual he treballat ...Bolívia.....” (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:13)

“Ja te dic, amb l'experiència aquesta molt contenta. I lo de les danses, que a mi me va venir regalada , però sí que me'n penedeixo de no haver fet més pel XXX, perquè va coincidir que el XXX estava en el seu despertar, molt maco, ...i se va sentir molt bé , però per temps no vaig tenir temps de que portessin coses , i a ell si que li hagués agradat molt perquè ells si que viuen com allà dins de casa...” (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:28)

També hem observat que no s'acaba d'actuar de la mateixa manera (tant el professorat com l'alumnat en general), si l'alumne significat és més o menys valorat i estimat abans de començar les sessions.

“I això , el grau d'implicació de la classe jo crec que va molt lligat amb l'estima que ja li tenien al nen i el seu carisma.” (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:20)

Quant a la falta de formació. En aquests moments, el professorat no demana informació sobre el model educatiu intercultural, ho ha assimilat a la seva pràctica educativa i s'ha convençut de la bondat de fer-ho.

L'única queixa concreta, és més aviat quant a la **falta de formació cultural específica**, sobre tot en llengües per poder comunicar-se, i ho ha expressat com a dificultat.

Difícil de solucionar, ja que recordem que, només en aquest segon curs d'una escola ens hem trobat nens i nenes d'onze països diferents.

2.1.7. Propostes de millora

No hi ha dubte que en aquest últim moment de l'acció el professorat participant ja ha portat a terme millores tant en els recursos, com en les estratègies metodològiques, tot i

Capítol 9.

així, encara detecta carències i veu possibilitats de millorar en posterior actuacions. Algunes acotacions donaran fe d'aquest neguit per superar-se.

*„,i anoto com a pendent en la meva pràctica **una possible orientació del tema de la història amb aquest fil conductor...**” (. P78: Reunión mayo.rtf - 78:23)*

*“**Buscar prèviament** i si es troben més materials sobre el país” (P65: D-Uruguai 2, 2A F.rtf - 65:7)*

*“**Investigar per trobar alguna Web educativa de l’Uruguai.**” (P66: D-Uruguai1 2A F.rtf - 66:6)*

*“**Potser dedicar una sessió doble.**” (P76: O-Ecuador2B música .rtf - 76:10)*

Una possible orientació general, que ha estat referendada per diversos comentaris en aquest sentit, seria, al menys en aquestes edats, **fer servir el tema dels “animals” com a centre d’interès per lligar el coneixement de diferents cultures.** Ha estat el propi alumnat qui constantment s’ha fixat especialment en aquest tema, motivant moltes intervencions interessants al seu voltant en totes les àrees curriculars (calendari xinès, animals del Andes, de les galàpagos, de l’amazònia , personatges de les cançons i els contes...).

“Crec que el que més destacaria , a les alçades que estem de la investigació, és que està clar que el tema dels animals els atreu moltíssim, de fet la Pilar ha hagut de dir que canviessin de tema, ja que només parlaven d’això, així que penso que podríem, al menys per aquests cicles, treballar des del coneixement dels animals de cada país ja que és un recurs que té molt bona acollida (no només en aquesta sessió sinó en diverses)” (P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:8)

L’especialista de música, per la seva banda, no només albira suggeriments de millora com ara la **recopilació i ordenació dels materials elaborats** per tothom, sinó que, com hem vist, ja ha provat aquesta mateixa línia de treball en altres cursos i no té dubtes de continuar-ho fent.

“ Ara el que hauríem de fer és recopilar el material que tenim, que tenim molt per a guardar-ho per altres vegades, podríem buscar un moble i posar-lo a la biblioteca. Perquè jo ara ho tinc tot en un calaix.” (P78: Reunión mayo.rtf - 78:20)

*“Jo el que estic fent és començar-lo a **transportar a d’altres cursos**, per exemple, la cançó que hem fet d’Uruguai a 2on la cantem i ballem a 4t que també hi ha una germana, a final de curs, perquè els ha agradat molt.” (P78: Reunión mayo.rtf - 78:22)*

“ Jo vull treballar el curs que bé amb d’altres alumnes, i es pot aprofitar per reprendre una miqueta .” (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:29)

Evidentment, una millora molt visible en aquest últim bucle d’acció ha estat el poder

comptar amb persones “expertes” com ara la Isabel, que a més va aportar quantitat de material propi i molt interessant del Nepal Al estar present en la reunió de planificació de maig, també va suggerir alguna idea respecte al problema de la falta de comunicació amb persones que acaben d’arribar i no coneixen la llengua, con la nena xinesa: **fer servir a nens de cursos superiors com a traductors o intermediaris lingüístics.**

“Potser podríem demanar la col·laboració com a traductor d’alguns dels nens xinesos de cicle superior “(P78: Reunió mayo.rtf - 78:33)

“Fora molt interessant poder comptar amb algú que, si més no en algun moment, pogués fer d’intermediari lingüístic amb aquestes personetes acabades d’aterrar. (potser un familiar...)”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:11)

Com ja havíem parlat als bucles anteriors, torna a sorgir la idea de **seguir un protocol d’arribada** conforme arriben els nens i nenes a l’aula. A aquesta conclusió arribem tot analitzant que sembla que quan menys temps -en general-, porten les criatures aquí, millor efectes positius té. Una mica seria **convertir l’aula habitual en aula d’acollida**, independentment d’ulteriors accions.

“Però tot això ja lliga amb el que anem dient, que és treballar les diferents cultures tal com van arribant, que va millor per a ells, i estan més “calents” en aquest sentit., i l’aproximació és més directa. Ara hem anat provant , i ens adonem que quan més problemes té la criatura o més propera està la seva arribada, més profitós es treballar la seva cultura.” (P78: Reunió mayo.rtf - 78:27)

“Ho deia per a agafar-ho una mica com a exemple del que si podríeu establir. A mida que arribi la gent aprofitarem per a envoltar-la i aprofitar-la , perquè pot passar moltes vegades el que ha passat, i és que vingui algú que no s’entengui amb el nen, però si es veu que ho emboliquem i encara que no ens entenem del que diu, això contextualitza una mica més la persona que ve i ens dona una més gran comprensió , i potser, un cop hem vist que és tan complex, per exemple, la seva llengua, em poso en la pell de l’altre i veig que “jo tampoc ho entendria si fos ella”, si fos tan diferent...”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:4)

El haver comptat amb familiars que participessin en diferents activitats amb tant d’èxit i amb vivències difícils de traspuar d’una altra manera, reforça una de les suggerències inicials que es podria mantenir en el futur.

“però aquí que estem buscant quina informació passem, diem que el nen porti o porti està bé, però que vinguin les famílies...la de Veneçuela, segurament estaven esperant, perquè ens van portat un regal per cada nen i per nosaltres de mostres d’artesanía dels indígenes, dels guaraní, de les cases ...si aquest nen fa això, que no sé com és d’estimat, i el coneixement previ de la cultura de Veneçuela que tenien, però jo crec que arriba un nen -després vam parlar amb

Capítol 9.

la Marta-, si tu dones la opció que preparin una sessió conjunta perquè mostrin a la resta de la classe i conegui el país, i fan aquesta sessió de bon començament , estic convençuda que aquest nen entra amb el peu dret a la classe !”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:54)

A més a més d'aquestes millores que comentem i que semblen positives, el professorat també té clar a aquestes alçades que **aquesta obertura curricular ha de ser constant i duradora**. El paràgraf corresponent al comentari de la Marta ho deixa ben palès.

“ ...o anar ficant al mig, perquè potser l'any que vam fer aquella nadala de Bolívia, potser sóc més partidària d'anar introduint aquests elements a mida que convingui, no tant fer un concert especial, sinó que al concert de Nadal poso nadales d'altres llocs, etc...”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf -)90:57

2.2. VALORACIÓ DE LA INVESTIGADORA

La valoració de la totalitat de les sessions conegudes per la investigadora ha estat sempre positiva.

*“Com sempre, en el meu cas, totes són del mateix tipus, **i sempre van bé**, mogudes per la diferent activitat, però bé”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:7)*

L'observadora fa èmfasi en la possibilitat de que els **nens i nenes significats puguin aportar dades de primera mà**, establint un diàleg molt interessant.

“Molt satisfactòria, està clar que la majoria de nens i nenes estan molt contents quan es parla del seu país i volen aportar dades i per la resta és una novetat molt interessant”(P77: O-Uruguai 2A música.rtf - 77:6)

L'observadora destaca especialment el **treball de creació i millora de recursos dels pràctics**.

“Evidentment, cada vegada veig més profitós treballar en aquesta direcció, he vist com el mateix material, prèviament elaborat per mi i modificat i ampliat per la Pilar i la Maite al gener, ara ha servit al Francesc, però aquest encara ha ampliat i millorat alguna cosa, com per exemple afegir mostres ja fetes d'altres companys...”(P88: O-Xina 2A general.rtf - 88:12)

L'observadora també voldria afegir la seva valoració positiva per la creació i **utilització de diferents recursos visuals** emprats pels mestres, que fan més entenedors i faciliten el treball amb nens i nenes petites.

“Penso que el recurs visual, sigui en pel·lícula o en power point és molt entenedor per a la canalla tant petita.”(P75: O-Ecuador 2B general.rtf - 75:7)

La recerca d'informació a través d'internet pel propi alumnat, i el treball en grups cooperatius, han estat les estratègies més interessants a destacar per la investigadora i, a més a més, susceptibles de ser adoptades com a pràctica comú en les mateixes circumstàncies..

Punt i apart serien les sessions sobre el Nepal, ja que, per la recent incorporació de l'alumne, (un curs a l'escola), el procés d'arribada , (per una adopció internacional), el seu caràcter alegre i participatiu, i la conducció de les sessions per la Isabel i el Surinam, han esdevingut sessions de treball memorables.

“Segurament la sessió més emotiva a la qual he participat, per diverses raons: el nen es super estimat per tothom i el tenir una mestra que ha estat treballant a escola al Nepal ha fet la sessió molt més engrescadora i profitosa.L'alumnat estava molt content i emocionat amb tot”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:7)

Coincideixen la tutora del grup C i l'observadora en valorar especialment el que **persones expertes participin** directament a les sessions per l'aportació de dades reals.

“- Poder comptar amb persones del país o en aquest cas que el coneguin força , enriqueix molt ja que són sessions molt més vivencials, a banda que la informació que es passa és de primera mà i treu feina al tutor que ha de buscar informacions a d'altres fons i no pot validar-les.”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:11)

En ser una de les últimes sessions realitzades, la corresponent a Nepal ha estat ben bé el final perfecte per a l'experiència.

“Si ja tenia molt clar que val la pena treballar en aquesta direcció, avui m'ho ha ratificat de totes totes. Una sessió memorable.”(P85: O-NepalL 2C general .rtf - 85:12)

3. PROCÉS DE FORMACIÓ DE L'EQUIP DE PROFESSORAT PARTICIPANT

De nou la formació “explícita” (ja que **tot el procés investigador és una constant formativa per a tots i totes les participants**) ha estat lligada, per la formadora-investigadora, als informes orals del professorat durant les reunions, aprofitant només per ressaltar els trets més significatius i/o interessants cara als objectius generals de la investigació.

“ Ara el que estem provant o ens estem demostrant és que val la pena fer-ho i com fer-ho...”(P78: Reunión mayo.rtf - 78:21)

3.1. APRENENTATGE SOBRE LA INTRODUCCIÓ DE L'EI AL CURRÍCULUM

Ja ha quedat palès, al llarg de tota l'experiència, que l'aprenentatge del model intercultural ha estat sempre des de la pròpia pràctica educativa. S'ha vist en analitzar anteriors ítems que **el professorat ja actua en aquest sentit** i aquest és un clar exemple que ha assolit els objectius proposats. Veurem encara algun altre indicador que ens farà veure com s'han adonat, pràcticament, de la bondat de utilitzar recursos i estratègies diferents del que era habitual.

A través dels recursos didàctics. La Pilar, per exemple, destaca la seva valoració positiva en treballar a **partir d'un recurs visual amb una guia didàctica**, en el treball d'Equador, que li va permetre adonar-se de l'emoció amb que van participar i van viure l'experiència.

*“Pilar:...però sí que són quatre que han coincidit, i l'experiència que he tingut jo si que vaig poder notar l'emoció en el recolzament dels quatre, i realment estaven emocionats , quan vam veure el vídeo, més del que veien, per la sonoritat , els hi sonava de les ciutats. Va ser molt curiós que deien “jo, jo, jo” per parlar ,...però van estar molt orgullosos, i que en el grup com a dinàmica tècnica...jo que vaig criticar molt perquè **pensava que el vídeo, per l'edat, no era molt adient, al final vaig quedar molt contenta** , perquè el vídeo era difícil, però ells o van resoldre molt bé amb allò que ...i **després lo del mapa , que semblava una tonteria, era com la recapitulació** , perquè cada dibuixet es referia a una cosa i va anar molt bé...”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:24)*

Uns altres elements molt destacats han estat **el treball amb imatges, el treball del**

mapa, i l'ús del llenguatge no verbal.

“Marta: Molt bé, a mi lo del mapa em va agradar molt...(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:25)

“El referent per ells visual, i la parla entre ells , està molt bé.”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:27)

“Pilar: ...lo del mapa sí, i a més els referents que tenen: “no no, està envoltat per Colòmbia”, sí, afegeixen més informació...lo del mapaestic molt satisfeta.”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:28)

Una característica cabdal de l'educació intercultural és el **treball en base a les semblances culturals**. Les experiències dels pràctics han fet palès que és el propi alumnat qui busca i troba aquestes semblances de forma natural, relacionant-les amb tot el que havia après. La formadora fa que se'n adonin els participants que aquesta és una constant en totes les sessions que ha registrat, (P78: Reunión mayo.rtf - 78:13). Ressaltem aquest aspecte formatiu ja que alguns membres del professorat han mostrat la seva preocupació que la informació que se'ls doni als nens i nenes no sigui prou significativa o sigui només un “afegitó”.

El procés de formació ha estat continu, con dèiem, durant tot el procés i **en totes direccions: professorat, alumnat, formadora i “experts”**. A banda de provar diferents estratègies d'ensenyament-aprenentatge, **s'han vist línees d'actuació i centres d'interès** que es podrien seguir en un futur: els contes, el treball amb el mapa, el coneixement d'animals, els jocs, les cançons...”.

Aprenentatge sobre altres cultures

Encara que no recollit explícitament, la cerca d'informació, la creació de recursos, la coordinació amb persones “expertes”, i la pròpia participació de l'alumnat nouvingut i autòcton, han estat una font de formació cultural per tots i totes les participants a l'experiència: pràctics, alumnat, investigadora, i centre, ja que la majoria de murals recopilatoris han estat penjats als passadissos, a l'abast de tothom.

3.2. APRENTATGES METODOLÒGICS

Evidentment, un aspecte valorat per tothom ha estat poder comptar amb l'assistència i participació de persones “expertes” en algunes sessions. Aquesta nova forma de fer demana, per part de tots els participants, no només coordinació entre ells i la

investigadora, sinó que **potencia la col·laboració** amb d'altres persones: familiars, mestres experts...

“Obertura de les sessions a d'altres persones: coordinació.”(P84: O-Nepal 2C música.rtf - 84:13)

“Pilar: Els nens per la seva emotivitat, que vingui algú de fora és molt. A mi lo de Nepal, la part que me va agradar més , amb els meus, és que va quedar com una cloenda , el fet de ballar, !com si fos un final de curs!, a part del tema, com a estructura de tot el que havíem fet, va ser una cosa diferent i com a cloenda, van quedar molt contents , molt arrodonit, molt bé...: Sí, és la sensació d'haver-ho arrodonir-ho... Molt bé, molt bé.”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:56)

La importància que té el “punt de partida” dels alumnes nascuts fora dins els grup, que la Pilar exemplifica amb el cas dels seus quatre nens equatorians, ens torna a fer pensar, (ja havíem parlat en analitzar anteriors bucles), en la **idoneïtat de treballar el coneixement cultural propi en arribar a l'aula**, per aconseguir aquesta pujada d'estima individual i del grup per a començar amb “bon peu” tots plegats.

“Jo tenia Ecuador que tenia els quatre nens, i aquí si que estaria d'acord...; Si aquests quatre, que ja eren antics alumnes de l'escola, s'hagués agafat abans....(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:23)

3.2.1. A través de metodologies

Les diverses experiències amb persones alienes a l'escola o a la investigació han permès introduir l'idea de la “educació per a la ciutadania”, on un dels trets és que les **famílies es sentin també acollides e implicades en el procés educatiu**”(P78: Reunión mayo.rtf - 78:5).

Tot i aquest convenciment de la bondat de la col·laboració de famílies, hi ha diverses reflexions en veu alta que recorden que també hi ha familiars que desconeixen la llengua vehicular, i fins i tot nens i nenes que no voldran saber res de la seva cultura d'origen (com va passar amb el cas del nen xinès).

“ ...També si això es fes extensiu, s'haurà d'adequar a cada cicle i ha cada edat, potser aquí es faran una sèrie de coses i més grans podrem fer d'altres, i també tindran un altre bagatge ...però són aspectes fins a quin punt...tan pels alumnes com pels pares, perquè també hi ha molts pares que no tenen coneixement del idioma..”(P78: Reunión mayo.rtf - 78:30)

La formadora- investigadora destaca l'assoliment d'objectius dels pràctics fent servir diferents protocols d'actuació i destaca, com el **treball en grups heterogenis**.

“A més, aquesta estratègia d'aprenentatge va bé no només per a la finalitat de treball intercultural que proposem i donar entrada a noves cultures, sinó que el treballar en petits grups i, com ha fet la Pilar, fer-los exposar a la resta de la classe el tema els fa implicar-se molt més.” (P78: Reunión mayo.rtf - 78:3)

La Pilar valora especialment l'haver trobat una “excusa” pel treball en grup.

“S'agraeix trobar una bona motivació i un bon tema per a practicar aquesta metodologia” (P69: D-Uruguay 4 2B-P.rtf - 69:4)

3.2.2. Les reunions de cicle i curs com a moment privilegiat d'intercanvi

Les reunions conjuntes van ser els millors espais on posar en comú i reflexionar sobre el que s'havia aconseguit, i, sobretot, **conèixer què i com havien fet els altres**.

Aprofitant l'assistència de persones noves a la reunió de maig, la formadora fa una síntesis valorativa del treball diferent del mestres, donat que és la única persona que veu directa o indirectament el treball particular de cadascú.

Es veien clars, d'una banda, la validació tant del contingut com de la forma del recus musical, des de la pràctica, com a primer element de coneixement cultural. D'altra banda, la Pilar demostrava la facilitat de lligar els objectius curriculars per a l'àrea amb estratègies i assoliment d'objectius interculturals, (grups cooperatius, cerca per internet, ús de recursos visuals...). La Maite, per la seva banda, a més d'introduir també l'ús de materials visuals, es coordinava amb persones “expertes” i s'ajudava dels propis alumnes per fer sorgir el coneixement i el diàleg cultural. El Francesc, sense deixar de banda les indicacions per àrees inicials, millorava recursos visuals i introduïa també la cerca d'informació per l'alumnat i el treball en grups.

Aquests moments feien que tothom aprenguéssim, des de l'anàlisi global del seu propi treball i del treball dels altres, millores per a aplicar en un futur proper, esdevenint així una via de formació molt més efectiva i significativa per a tots i totes.

3.2.3. La tasca de la investigadora-formadora

De nou la tasca de la investigadora-formadora ha estat, en aquest últim moment de l'acció, recapitular sobre els elements emergents que el grup de pràctics anava explicitant, intentant lligar amb les característiques del model intercultural a assolir, d'acord amb les experiències viscudes.

Com que el tema de parlar o no d'un país o d'una cultura si el nen vol o no ha estat un element repetitiu, en diversos moments la formadora torna a fer èmfasis en el interès que hi ha **d'obrir el currículum a d'altres visions culturals, independentment fins i tot de l'alumnat present a l'aula.**

“... però una cosa és el que ens trobem, però com a resum de la teoria que hi ha respecte de les identitats trobades, penseu que l'inconscient de la majoria d'aquests nens els diu que han de renunciar a una per a ser admesos en l'altra., com el cas del Da. Nosaltres com a educadors, hauríem de tenir clar que això no pot ser així, perquè no pot ser que la seva identitat es formi en base a rebutjar la seva arrel cultural, el seu país, la seva llengua, hauria de ser en base a sumar no a restar... És a dir, el nostre objectiu últim es modificar el currículum perquè incorpori d'altres cultures, independentment de les que tingui a l'aula, encara que una primera forma de fer-ho és fixant-me en les que hi ha. ...la societat és multicultural, i l'educació no pot ser monocultural...” (P78: Reunión mayo.rtf - 78:37)

Tornem a fer-nos forts en la idea que **es una forma de fer** que ha d'estar per sobre de qui hi hagi o no present a l'aula.

“ .. La nostra feina és obrir la porta i convidar, i demostrar que no s'ha de tancar una per obrir una altra...” (P78: Reunión mayo.rtf - 78:38)
“Francesc: No només això, perquè quan tu obres la capseta de la curiositat, a les hores hi ha molts nens que porten coses, que tenen a casa, perquè els altres ho vegin. “(P78: Reunión mayo.rtf - 78:39)

L'avaluació diversa de la resposta de l'alumnat nouvingut fa també veure que no totes les respostes són igual de significatives, i la formadora aprofita per recordar que només **s'està iniciant un camí**, que es podrà seguir i millorar, i que, encara que hi ha respostes més positives que altres no n'hi ha dubte que totes ho són en algun grau, i és aquest “positivisme” que els hi quedarà com a romanent.

L'exemple de la nena de Bolívia que la formadora ha observat deixa clar, com en algun altre cas, que a partir del moment de donar-li un cert protagonisme ha “pujat” una mena d'esglaó que, posteriorment, **l'ha portat a participar també en altres sessions** (en

parlar d'Uruguai), **quan anteriorment mai participava.**

A partir d'un comentari de la Pilar sobre la base pedagògica d'anar de lo concret i proper a lo general, la formadora aprofita per recordar que **ara lo proper per a l'alumnat ha canviat** (la Xina ja no és un "conte xinès", sinó la companya del costat), amb la qual cosa **l'educació significativa i vivencial per a aquest alumnat ha d'incloure aquesta nova realitat.**

"...: i així quan ho han de posar en el mapa ja ho saben, la visió ja no és així de petita, és així de gran, és una altra conceptualització, perquè és un altre context realment que vivim, però ja és aquesta la idea de treballar d'aquesta manera , perquè ja està bé que sigui primer conèixer l'entorn proper i després el llunyà, ...però és que el nostre entorn proper és diferent..." (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:39)

3.2.4. L' autoformació del professorat participant

A aquestes alçades de la investigació, el professorat ja ha demostrat, sens dubte, que s'ha immers en un procés autoformatiu constant, des de la pròpia pràctica, per la recerca cultural, per la participació del propi alumnat i la seva conducció. Totes aquestes vies de formació són inherents al procés d'investigació-acció plantejat. Algunes reflexions del professorat ens ajuden a visualitzar aquest indicador.

La Roser (la mestra d'educació especial) ens ajuda a recordar que és el mateix professorat el que ha d'estar convençut i actuar en conseqüència. Efectivament **l'educació intercultural és una manera de fer i de ser.**

"Roser: Però la educació intercultural està aquí (assenyalant el cap) , s'ha de posar fill a l'agulla i s'ha de anar fent, però és una manera de ser i de fer, i si tu quan estàs fent estàs pensant d'aquesta manera oberta , amb tot de finestres, i aniran afegint coses, perquè tots som multiculturals , tots som creuaments... "(.. P78: Reunión mayo.rtf - 78:41.)

"Pilar: Jo no crec que el problema sigui aquest. Si el que estem ensenyant és a estimar la cultura presentada , independent del que vulgui el nen, els nens han d'estimar el seu passat, si no els ensenyem a estimar i reconèixer els errors i les coses del passat... És una manera de fer que traspua més enllà i està impregnat de la nostra manera de ser. I per més que li diguis a un company que ho ha de fer, si no li surt no ho farà. "(P78: Reunión mayo.rtf - 78:42)

Un altre aspecte sorgit a les converses arrel del cas de la nena xinesa nouvinguda, és la constatació que **el propi alumnat s'entén millor amb ella que cap de les persones**

“adultes”. Interessant adonar-se que la interrelació entre el grup d'iguals és força més efectiva.

“Francesc: I després hi ha aquest factor que és com màgic i és que hi ha companys de la classe que s'entenen perfectament amb ella, amb aquest llenguatge no verbal, però que veuen per l'expressió que fa: que vol fer, que vol col·laborar...i bé, la fan responsable de la taula, de que ella s'ocupi , que vagi a buscar material, l'expliquen ...hi ha com una sintonia ...”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:5)

“Marta: ...És molt curiós, els hi costa molt menys que a nosaltres i et faciliten la relació amb la nena ...”(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:6)

Finalment també destacaríem com a element reflexiu la presa de consciència del professorat participant respecte a que **l'alumnat, de fet, no té ja una visió monocultural del món**, és per això que accepten amb tanta naturalitat aquestes propostes, és la seva realitat des de petits, com alguns paràgrafs confirmen.

“Maite: Jo en el fet de fer això, el que més he vist és la naturalitat , faig una comparativa de quan jo era petita, tots aquests països no formaven part de la meva realitat ni de la meva proximitat , en canvi ells parlen del Brasil d'un forma pròxima pel fet que forma part de la classe, i això és la diferència que per sort tenim.....”. (P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:37)

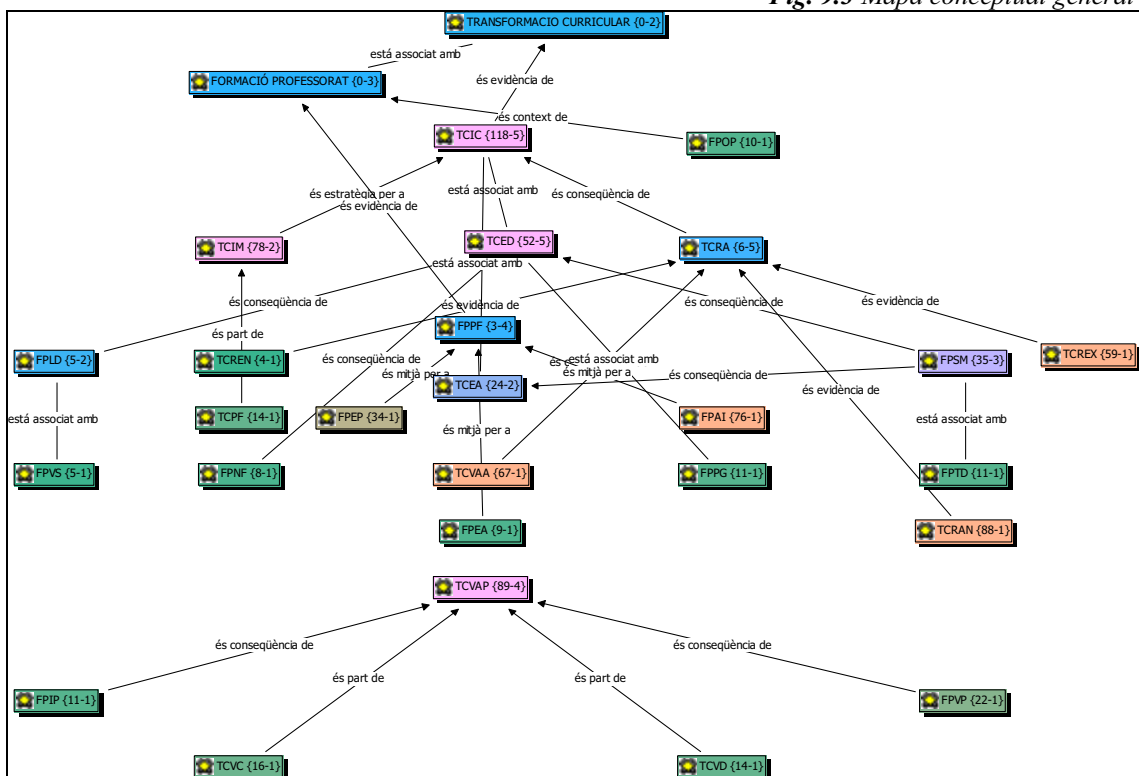
“Clar, abans això els suposava una abstracció i ara els hi suposa anar al restaurant que mengen els diumenges“(P90: REUNIO NEPAL juny.rtf - 90:43)

A TALL DE RESUM

D'acord amb l'objectiu plantejat per a aquesta fase del procés investigador, on volíem aconseguir **iniciar una transformació curricular associada estretament a un procés de formació, creiem que s'ha aconseguit assolir-ho**. Presentem doncs per corroborar-ho el mapa conceptual general corresponent a aquesta fase i on destaquen les 118 acotacions corresponents a activitats d'innovació curricular intercultural quant a integració de contingut i assoliment d'objectius curriculars. Molt lligada a aquesta dada són les 78 acotacions corresponents a activitats d'innovació metodològica en tots els seus aspectes.

A banda de l'anàlisi qualitatiu fet en parlar dels diferents bucles d'actuació, queda palès numèricament, que l'objectiu general s'ha assolit amb escreix.

Fig. 9.3 Mapa conceptual general

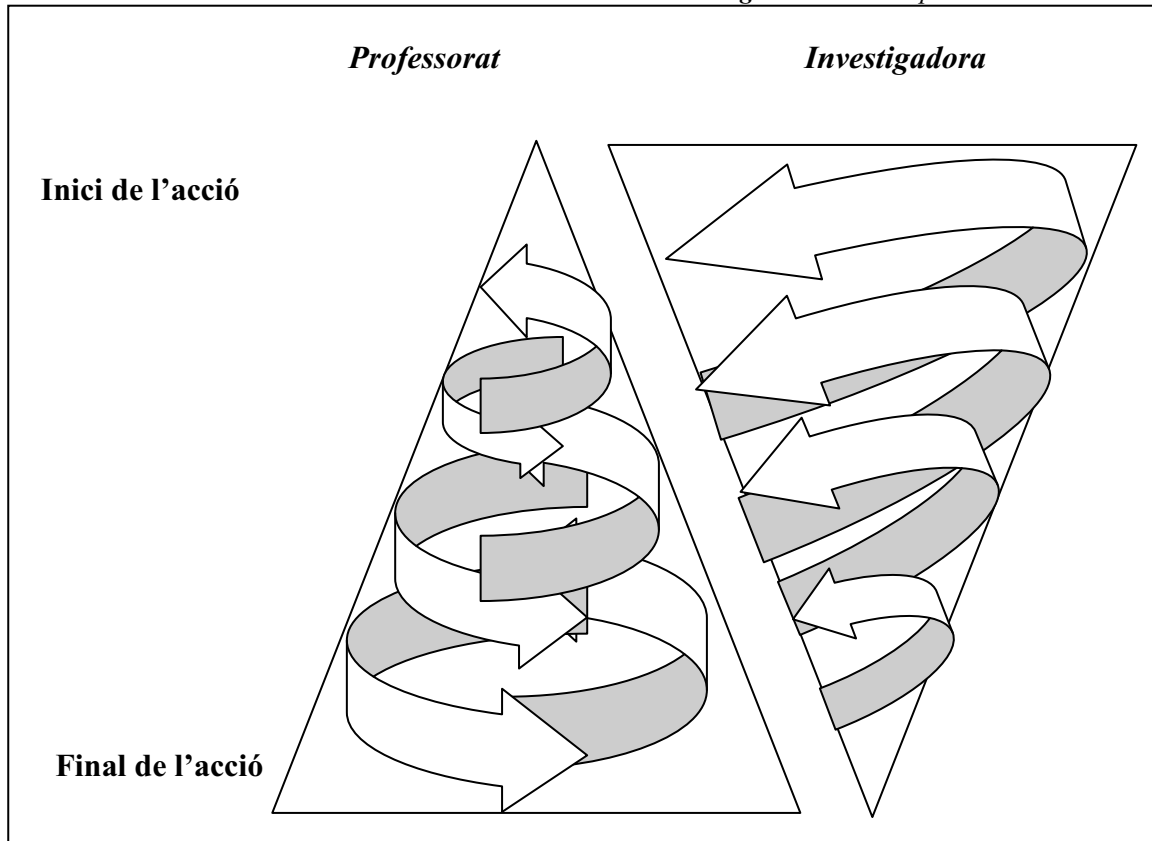
Vam plantejar una investigació-acció cooperativa amb la intenció que el professorat participant fos fent seva l'acció i s'impliqués des de bon començament en una espiral de canvi.

Aquesta espiral va resultar ser antagònica segons els protagonistes fossin el professorat

participant o la investigadora, ja que, efectivament, **tant quant minvava la participació de la investigadora externa creixia el protagonisme i la participació dels pràctics en el seu propi procés de canvi.**

La figura 9.4 mostra gràficament el desenvolupament de l'acció.

Fig. 9.4 Desenvolupament de l'acció

El més remarcable ha estat, finalment, aquest treball en grup que, gràcies a la constant coordinació i bones pràctiques dels participants a l'experiència, **ha aconseguir superar les expectatives inicials en tots els aspectes plantejats**, com l'anàlisi acurat dels tres bucles d'acció plantejats demostra.